

MAANDBLAD

DECEMBER 2022

Verschijnt niet in juli en augustus

DE PLATE VZW

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING

VERKOOP HUIZEN & APPARTEMENTEN

Immobiliën

® MYRIAM VYVEY

ALFONS PIETERSLAAN 47

8400 OOSTENDE

T 059 70 37 64

M 0475 51 80 62

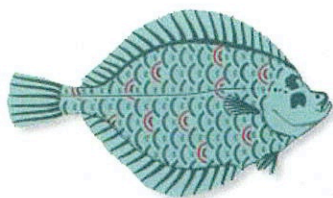
WWW.VYVA.BE * INFO@VYVA.BE

Voorblad

Hotel-Restaurant Regent 3, Albert I promenade

Gelegen aan de zeedijk, met prachtig zicht op de pier, strand en zee. Het hotel had modern comfort, centrale verwarming, lift en was gans het jaar geopend. Roger Lamoot en Sido Decraemer (ouders van Vlaams stand-upcomedian Gunther Lamoot) waren in de jaren zeventig de uitbaters. In 1988 werd het gebouw afgebroken. Uitgever: Publivano

Collectie De Plate 2016/1612

SSN = 1373-0762

DE PLATE

KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN GESCHIEDKUNDIGE KRING

Langestraat 69
8400 Oostende

Prijs Cultuurraad Oostende 1996.

Educatieve en permanente vormingsorganisatie.

Aangesloten bij de Oostendse cultuurraad en bij Heemkunde West-Vlaanderen.

Statuten gepubliceerd in de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 1-2 mei 1959, nr.1931, en de bijlagen tot het Belgisch Staatsblad van 20 april 2020.

Nr. van de vereniging: 193159 / Ondernemingsnummer: 410.427.091

Tijdschrift – Jaargang 51

Nummer: 10

Maand: DECEMBER 2022

Lidmaatschap/jaarabonnement: € 30

Kostprijs los nummer: € 4

Bankrekening: BE81 3800 0966 6224

Bestuur

VOORZITTER

Nadia Stubbe

Blauwvoetstraat 7
8400 Oostende
059 800289
plate.oostende@telenet.be

ONDERVOORZITTER

Koenraad Verwaerde

André Chocqueelstraat 1
8400 Oostende
Redactie – 0468 204025
koenraad.verwaerde@telenet.be

SECRETARIS

Kristien Lamote

André Chocqueelstraat 1
8400 Oostende
kristien.lamote@outlook.com

PENNINGMEESTER

Nadia Stubbe

ad interim

Bestuursleden

Patrick Bryon

Léon Spilliaertstraat 12
8400 Oostende

patrick.bryon@gmail.com

Valère Prinzie

Euphrosina Beernaertstraat 48
bus 3
8400 Oostende

valprinzie@skynet.be

Serge Van Daele

Coupurestraat 10
8450 Bredene

serge.van.daele@telenet.be

Johan Van Roose

Kabeljauwstraat 5
8460 Oudenburg

Johan.VanRoose@muzee.be

Eric Vloeberghs

Alfons Pieterslaan 101 bus 0104
8400 Oostende

Eric.vloeberghs@gmail.com

IN DIT NUMMER

- Titelblad	Eric Vloeberghs
- Blz. 295	Lidmaatschap 2023
- Blz. 296	CINEMA DE PLATE door lid Jean Pierre Devolder
- Blz. 297	Nieuwjaarsreceptie – zaterdag 14 januari 2023 -
- Blz. 298 - 303	Norbert Hostyn "VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS"
- Blz. 304 - 305	Georges Hiltrop "VOORSTELLING BOEK: DE FAMILIE HILTROP"
- Blz. 308 - 332	Koenraad Verwaerde "A LA VEILLE DE LA TEMPÊTE"

website: www.deplate.be

e-mail: plate.oostende@telenet.be

Telefoon: 059 516721

Thuisverpleging Jill

We zijn een kleine groepspraktijk van enkele zelfstandig thuisverpleegkundigen, die samen instaan voor alle verpleegkundige zorgen die U nodig hebt.

Door onze praktijk bewust kleinschalig te houden, krijgt U steeds dezelfde verpleegkundigen over de vloer, zodat er gemakkelijk een vertrouwensband ontstaat. Ook worden zo ook alle noden en zorgen heel goed opgevolgd en bijgestuurd waar nodig.

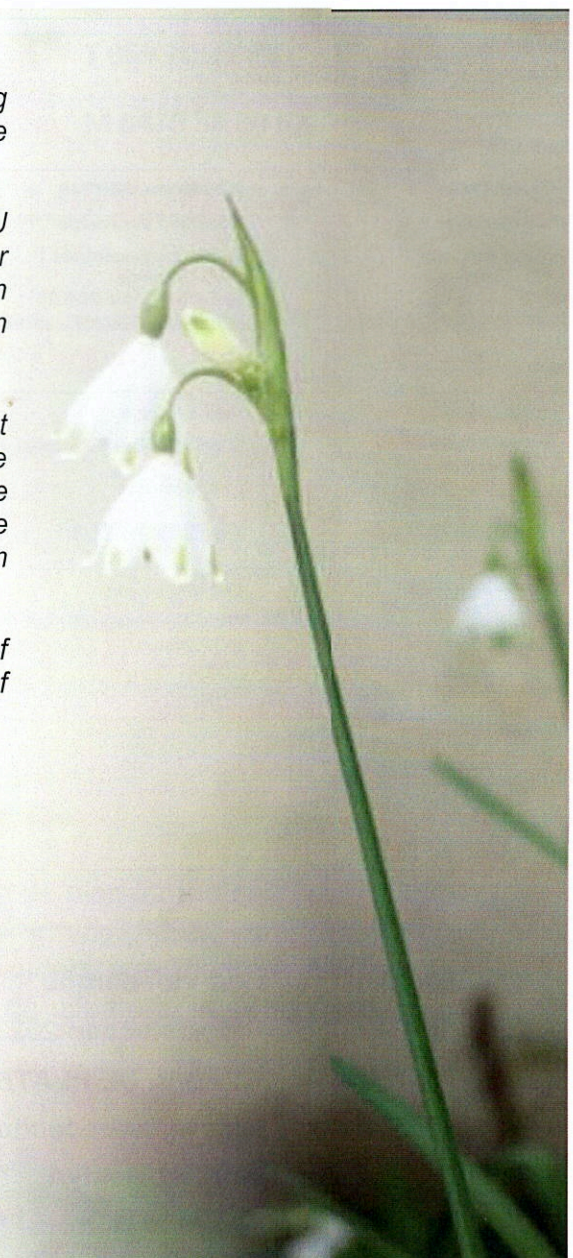
De mutualiteit waarbij U bent aangesloten is voor ons niet van belang: wij verzorgen patiënten van alle mutualiteiten. Hierbij passen we ook steeds de derdebetalersregeling toe, dit wil zeggen dat de betalingen rechtstreeks met Uw mutualiteit worden geregeld en U geen factuur zal ontvangen van ons.

Neem gerust contact met ons op als U hulp nodig heeft of vragen hierover. Dit kan dagelijks, ook in het weekend of op feestdagen.

Extra's:

- *Info en advies omtrent premies tegemoetkomingen en hulpmiddelen*
- *Advies en coördinatie in de verschillende thuis-hulpdiensten*
-

Wij werken samen met alle mutualiteiten alsook met uw huisarts of specialist.

Zwaluwenstraat 141, 8400 Oostende
0495 50 68 86

www.thuisverpleging-jill.be

Lidgeld 2023

OSTENDE. Les préposées aux bains.

Lidmaatschapsbijdrage 2023

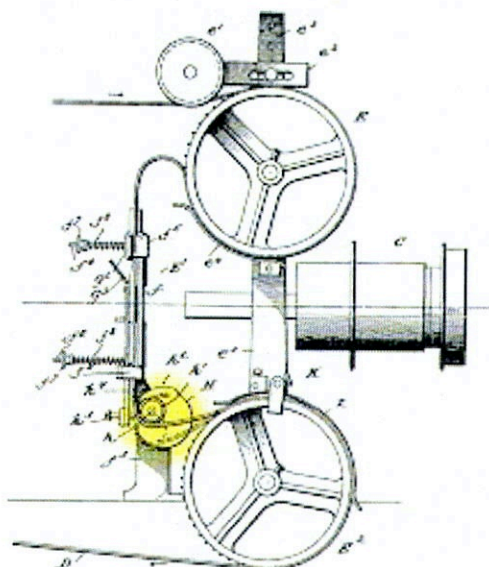
Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate

**Stort vóór het eindejaar uw lidmaatschapsbijdrage (€30).
Met jouw bijdrage ondersteun je onze werking en bovendien krijg je hiervoor aardig wat terug: interessante voordrachten, thematentoonstellingen, een verzorgd tijdschrift, maandelijks samenkomen in het uniek kader van ons Visserscafé, 5% korting bij de boekhandel van niveau 'Corman' op vertoon van je lidkaart; etc ...**

***Uw lidmaatschapsbijdrage kan u storten op bankrekening BE81 3800 0966 6224
van de Heem- en Geschiedkundige Kring De Plate.***

December activiteit

Dinsdag 20 december 2022 om 14u30 en 19u00
in het Stadsmuseum - De Plate

"CINEMA DE PLATE"

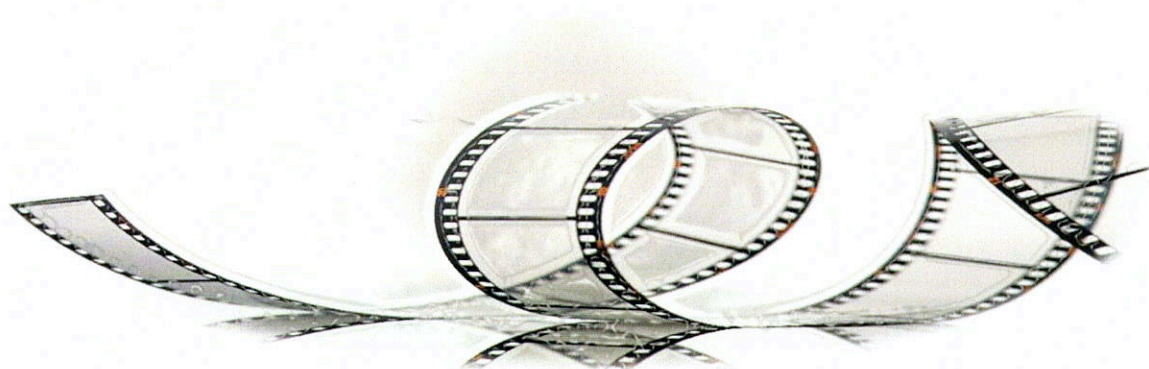

In 2012 sloot cinema Rialto haar deuren als laatste cinemazaal in de binnenstad. Als laatste activiteit dit jaar vormen we voor een dag de voordrachtzaal om tot cinemazaal.

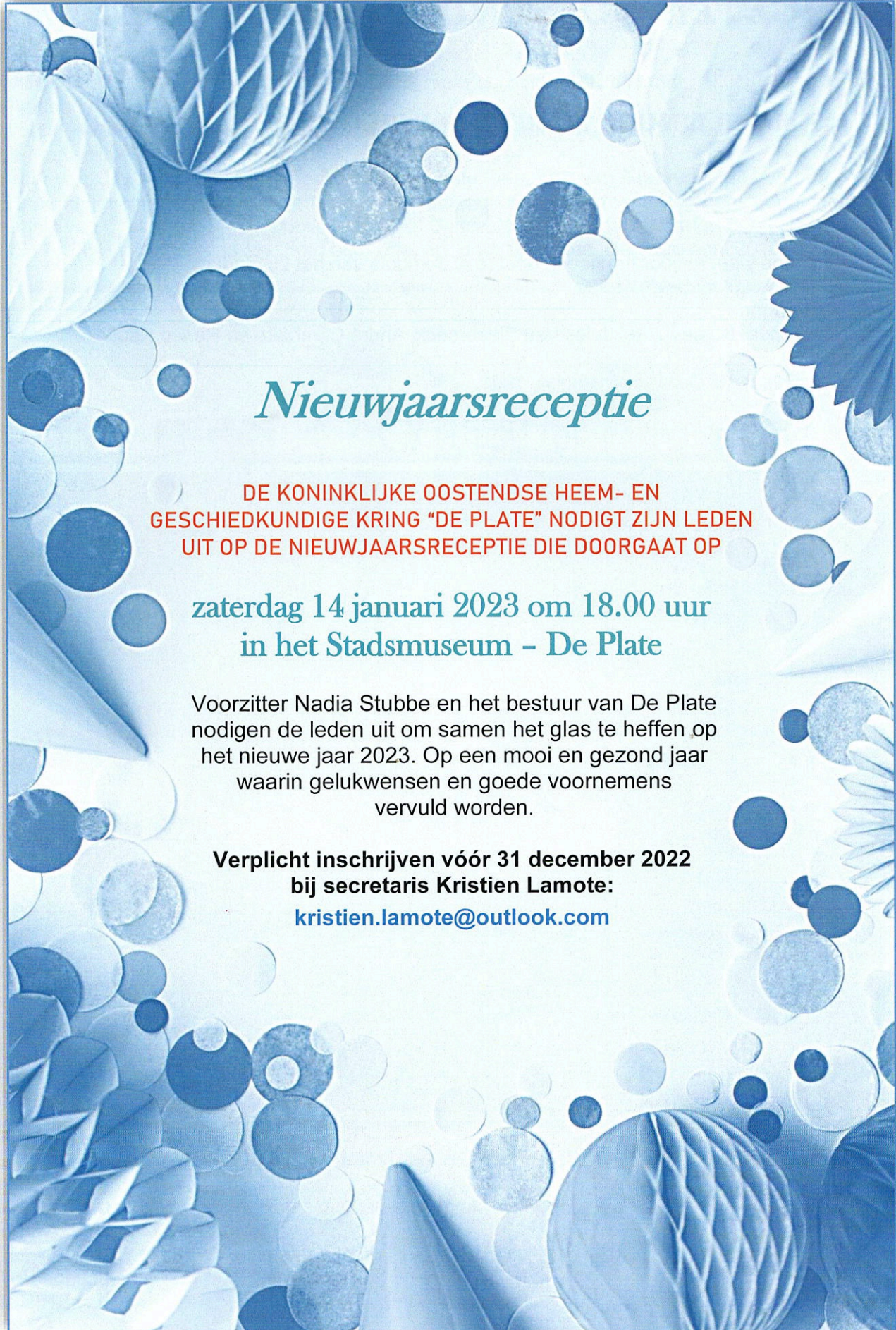
Jean Pierre Devolder, lid van onze Kring, cineast en voor deze dag ook operateur heeft samen met De Plate een vijftiental kortfilms geselecteerd.

Enkele titels:

Hotelschool Oostende – Vistival - De Oostendse Oester – Oostende vanuit de lucht – de Vuurtoren van Oostende – This was the Chrystal Ship – Willy Bosschem 'Een ode aan Oostende' – Kunst of Kitch – Fort Napoleon – Karakter is Oostende – Op bezoek bij Roland Devolder – Koekoek Oostende.

Toegang is zoals altijd bij DE PLATE gratis.

Nieuwjaarsreceptie

DE KONINKLIJKE OOSTENDSE HEEM- EN
GESCHIEDKUNDIGE KRING "DE PLATE" NODIGT ZIJN LEDEN
UIT OP DE NIEUWJAARSRECEPTIE DIE DOORGAAT OP

**zaterdag 14 januari 2023 om 18.00 uur
in het Stadsmuseum - De Plate**

Voorzitter Nadia Stubbe en het bestuur van De Plate
nodigen de leden uit om samen het glas te heffen op
het nieuwe jaar 2023. Op een mooi en gezond jaar
waarin gelukwensen en goede voornemens
vervuld worden.

**Verplicht inschrijven vóór 31 december 2022
bij secretaris Kristien Lamote:
kristien.lamote@outlook.com**

VERGETEN OOSTENDSE KUNSTSCHILDERS

auteur: Norbert HOSTYN

AANVULLINGEN BIJ REEDS BESPROKEN KUNSTENAARS

- Ado Carroen (XLII; zie 1984/50)

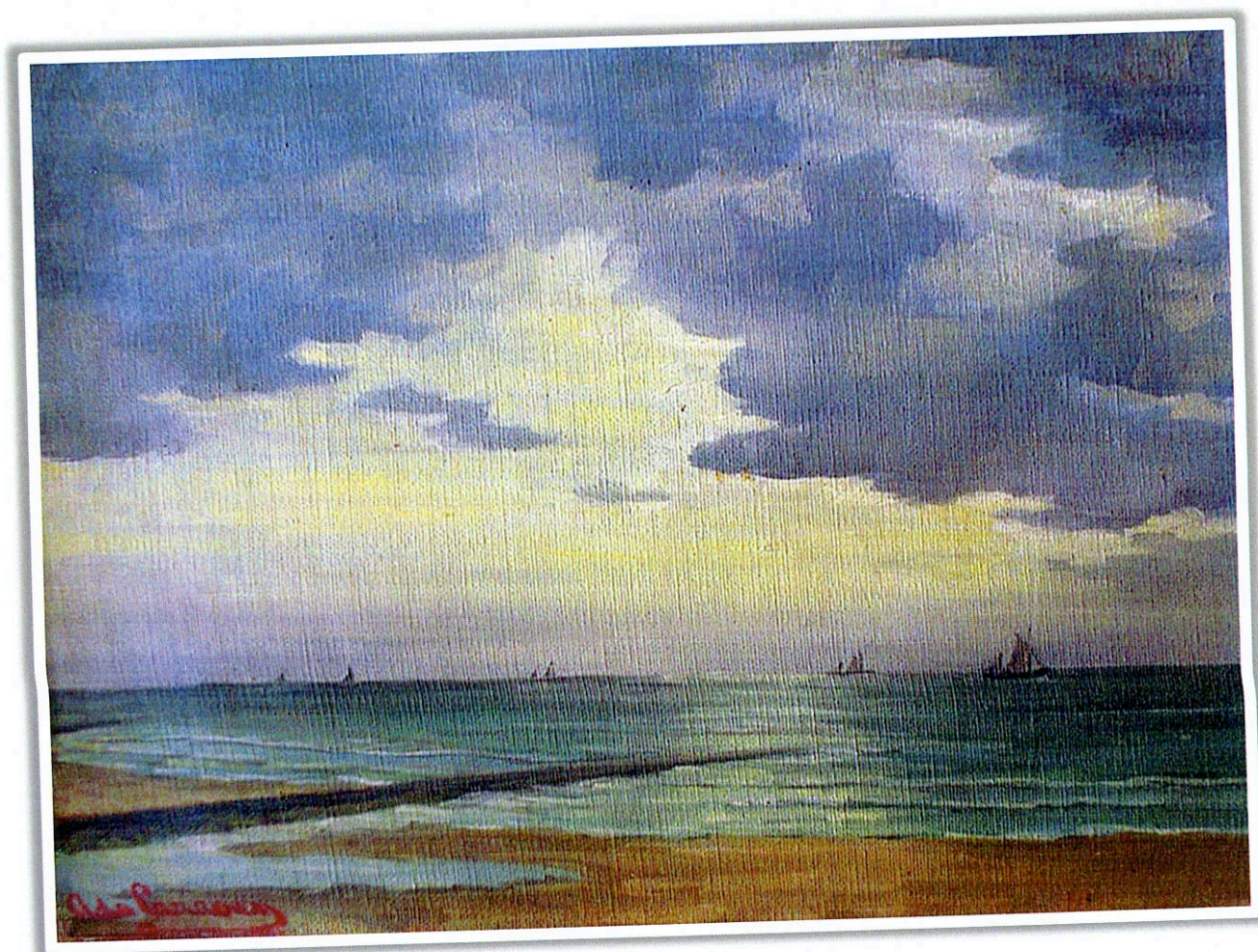
Stond af en toe werk af voor het goede doel (o.a. Tombola van het Liefdadigheidsfeest van de Onderwijzersbond Oostende 1938).

Tentoonstellingen:

-1937, Oostende, Kursaal (met Jules Van Biesbroeck, André Comhaire en Renée Keuller)

Literatuur:

N. Hostyn, *Beeldend Oostende*, Brugge, 1993.

Marine
olieverf op doek
privéverzameling

- Herman Chatlen (CLI; zie: dec 1986/287)

?, ca. 1915 – Oostende, 23 november 1934

Zoon van Charles Chatlen en Berthe Vanhove.

Was in 1934 nog student architectuur in Gent, maar schilderde als dilettant.

Overleed na ziekte, 19 jaar oud.

Woonde toen bij zijn ouders Hollandstraat 20 (de latere Lijsterbeslaan); zij waren de stichters van de tennisclub Oswherlu.

Broer van Oswald Chatlen (°22 april 1912; bediende, bij vonnis van 6 februari 1947 veroordeeld tot 6 maand gevangenisstraf en levenslange ontzetting uit zijn burgerrechten wegens oorlogsfeiten; vonnis van 6 februari 1947 gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad) en van fotograaf Luc Chatlen (1917-1984) beter gekend als "Foto Luc" (Zie: art. door V. Prinzie, De Plate april 2016, blz.81).

Oswherlu, een Mariakerks sportief recreatieoord met in den beginne ping-pong, minigolf ("tom-thumb"), tennis, bar en dancing, is genaamd naar de zonen van de stichters: Oswald (°1912), Herman (°ca.1915) en Lucien (°1917). Dit was de thuis van Herman Chatlen. Het originele interbellum-clubhuis was uit architecturaal oogpunt van een voor Oostende extreme moderniteit, maar werd door de bezetter vernield tijdens WO II. (Zie ook: M. Casier, Zo was Mariakerke, Oostende, 2007, blz. 283-284)

- Marie-Rose Coenegrachts (CXVI; zie: sep 1986/168)

Overleden in Tienen op 21 februari 1996.

Haar vader was Hubert Coenegrachts (1886-1964), leraar geschiedenis & aardrijkskunde aan het Kon. Atheneum in Oostende.

Huwde op 30 augustus 1938 met Bertram L'abbé, historicus (RUG 1935) en ook leraar aan het Atheneum.

Was goed bevriend met de Tiense dichteres en feministe avant-la-lettre Julia Tulkens-Boddaer (1902-1995).

Publiceerde in 1958 een suite met 8 litho's "Eigen Schoon".

Woonde laatst in Tienen, Sliksteenvest.

In 2012 verscheen een publicatie over haar van de hand van haar dochter Nesa L'abbé (°ca. 1942).

Tentoonstellingen:

- 1937, Oostende, Schouwburg, Zomersalon Oostendse kunstenaars
- 1939, Oostende, Studio
- 1941, Oostende, Scala (Schweizerhof), Kunstenaarsgild (groepstentoonstelling)
- 1941, Oostende, Schweizerhof (individueel??)
- 1976, Gaasbeek (Lennik), Kasteel van Gaasbeek

Literatuur:

De Duinengalm, 24 maart 1939.

Den Athenee, 12, 4, juni 1995.

W. & G. Pas, *Biografisch lexicon plastische kunsten in België. Schilders beeldhouwers grafici 1830-2000*, Antwerpen, 2000.

W. & G. Pas, *Dictionnaire biographique Arts plastiques en Belgique 1800-2002*, Antwerpen (Arto), 2002.

N. Poulain, *Illustratrices uit het interbellum : 4. Akarova, Marie-Rose Coenegrachts, Hélène Scheggia*, in : *Interbellum*, 29, 4, september-oktober 2009.

N. Wu-L'abbé, *A sureness of hand. The art of Marie-Rose Coenegrachts*, 2012.

P. Piron, *De Belgische beeldende kunstenaars van de 19e tot de 21e eeuw*, Antwerpen (Ludion), 2016.

- Julius Collen -Turner (XXV; zie: sept 1982/135, nov 1982/188)

De familienaam van zijn vader Abraham was Cohn. Hijzelf heette dus oorspronkelijk Julius Cohn. Julius Cohn liet die naamsverandering naar Julius Collen doorvoeren op 14 juni 1927.

Zijn moeder Minna Marcuse kwam om in de holocaust, in Theresienstadt, net als Julius' zus Frieda.

Over het lot van zijn broer Max is niets gekend.

Eerste huwelijk met Bertha Lewinsky (mei 1921); geboorte van zoon Peter Cohn in april 1922; na scheiding: tweede huwelijk met Aline Höche (juni 1924);

Ligt samen met zijn 2de echtgenote Aline Höche begraven begraafplaats Stuiverstraat Perk 16, rij 14 Graf 34 (foto op Beeldbank Oostende).

Het graf van Julius Collen-Turner en Aline Höche
Oostende, Begraafplaats Stuiverstraat
Foto N. Hostyn

Na zijn verblijf in het kamp van Gurs kwam hij terecht in Saint-Jean-en-Royans waar hij onderdak had bij Benjamin Malossane, een weerstander, en latere burgemeester van de gemeente. Hij schonk de gemeente een schilderij "Hommage à St. Jean-en-Royans 19 juillet -11 novembre 1944": De figuur van "Marianne" met onder haar een zicht op het gebombardeerde dorp. Nu nog in de streek bij veel mensen sanguines en getekende portretten door Julius Collen Turner.

Trivia:

- zijn zoon Bernd liep school in de Albertschool (klasfoto's Beeldbank Oostende M001763 en M001801)
- de figuur op het etiket van het (verdwenen) streekbier "Zeebonk" was een tekening van Collen-Turner
- Ook Bernd Collen en diens vrouw Johanna Janssens liggen op begraafplaats Stuiverstraat begraven.

Verzamelingen:

- Berlin, Deutsches Technikmuseum
- Dortmund, Kupferstichkabinett
- Dresden, Kupferstichkabinett
- München, Deutsches Museum
- Oostende, Mu.ZEE (ex verz. M.S.K.O)
- Oostende, Kon. H.G.K. De Plate
- Osnabrück, Kulturgeschichtliches Museum
- Saint-Jean-en-Royans, Gemeentehuis ("Hommage à Saint-Jean-en-Royans 19 juillet-11 novembre 1944")
- Viborg, Skovgaard Museet (schenking Elsbeth Kasser)

Tentoonstellingen:

- 1994, Oostende, Museum voor Schone Kunsten
- 2003, De Panne, Gemeentehuis
- 2018, Saint-Jean-en-Royans, Bureau de Tourisme
- 2018, Oostende, Stadsmuseum

Literatuur:

N. Hostyn, *Beeldend Oostende*, Brugge, 1993.

N. Hostyn, *Julius Collen-Turner (tentoonstellingscat.)*, Oostende (Museum voor Schone Kunsten), 1994.

P. Rosenberg, *L'art des indésirables. L'art dans les camps d'internement*, 2003.

Alfred Gottwaldt, *Menschen und Maschinen. Der Eisenbahnmaler Julius C. Turner*, in: Lok-Magazin, nr. 10/2000, p. 42-47.

Alfred Gottwaldt, "Mächtig bewegte Arbeitsbilder" – *Werke von Julius C. Turner im Deutschen Technikmuseum*, in: Deutsches Technikmuseum, 3/2011, p. 12-15

N. Hostyn, *De Oostendse periode van Julius Collen Turner*, Oostende (De Plate), 2018.

Im selben Verlage sind früher ferner folgende **Kunstdrucke** erschienen:

Das Vaterunser. Für seine Feldsoldaten in Verse gebracht von Sr. Exzellenz Herrn Generalleutnant und Divisions-Kommandeur v. Behr. Zeichnung von Offizier-Stellvertreter Cohn-Turner (im Felde). Stüd 10 Pf.

Weihnachten. Gedicht von demselben Verfasser. Zeichnung von Franz Stassen, Berlin. Stüd 20 Pf.

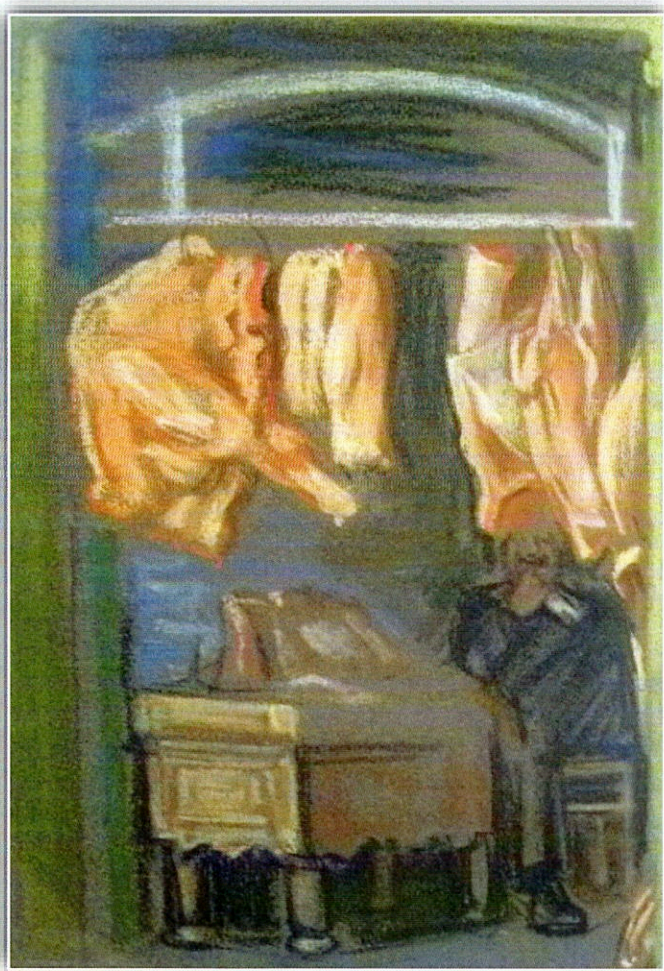
Die Eiserne Brigade (mit Noten). Gedicht von demselben Verfasser. In Musik gesetzt von S. Siebold. Stüd 10 Pf.

Postkarten mit Bild Sr. Exzellenz Herrn Generalleutnants und Divisionskommandeurs v. Behr. Stüd 5 Pf.

Einwiger Reinertrag fließt in den Wohlfahrtsfonds der Division.

Annonce uit de "Düna-Zeitung" voor een editie van "Das Vaterunser", op rijm gezet door een hoge Duitse militair, Von Behr, en geïllustreerd door Julius Collen-Turner (toen nog Cohn-Turner).

De Düna-Zeitung, een krant bestemd voor militairen ("Feldzeitung") verscheen in Kurland (nu in Letland) tijdens W.O.I. (maart 1916-oktober 1917) en was eerst bestemd voor de 41° Infanteriedivision; vanaf oktober 1916 voor de 105° Infanteriedivision)

De Vleesmarkt te Oostende
pastel op papier; 39 x 29 cm
1938
Verz. Erven Julius Collen Turner

De scheepswerven rond het Derde Dok te Oostende
ets; 30 x 42,5 cm - Verz. K.O.H.G. Kring De Plate

Ode aan de stad Oostende
 Oilieverf op doek 180 x 150 cm
 Oostende, Mu.ZEE
 (ex Museum voor Schone
 Kunsten)

Het strand van Oostende
 aquarel op papier; 21 x 32 cm
 Oostende, Mu.ZEE (voorheen Museum voor Schone Kunsten inv. 214)

(vervolgt)

Geschiedenis & Genealogie van de familie HILTROP

Georges Hiltrop presenteert lijvig naslagwerk over zijn familie STENE/OOSTENDE. Na bijna een halve eeuw voorbereidingen is het naslagwerk van de familie Hiltrop afgewerkt.

Dit lijvig boekwerk is van de hand van Stenenaar Georges Hiltrop. "De eerste opzoekwerken dateren uit mijn studententijd", start Georges Hiltrop. "Een akte beschreef de reis van mijn beide grootvaders vanuit Duitsland naar Kortrijk en de kust. Op zoek naar de reden hiervan, reconstrueerde ik uiteindelijk de geschiedenis van de hele familie. De lezer krijgt een uniek tijdsdocument van de familie en nabestaanden in het heden en verleden. Het boek geeft niet alleen de genealogie, etymologie en DNA van de familie weer, maar situeert het geheel in zijn historische context. Dit wordt aangevuld met aktes, anekdotes en getuigenissen van familieleden en aanverwanten. Het geheel is gespekt met interessant fotomateriaal uit lang vervlogen tijden."

"Anekdotes maken het geheel luchtiger. Weet je dat één van mijn tantes zelfs de affiche kleurde van de Gentse feesten. Ze werd hiervoor speciaal geselecteerd door kunstenaar Jan Hoet. Mijn grootvader was trouwens krijgsgevangene in het toenmalige Duitsland. De oudste mannelijke familietelg, kleermaker en poorter van de stad Kortrijk, is volgens zijn getuigenis afkomstig uit Noordrijn-Westfalen, een deelstaat in het westen van de Bondsrepubliek Duitsland. De man groeide erop in "Frechen bij Keulen". Zijn vrouw Van der Weyden kwam uit Maastricht in Nederland. Het moet in de jaren 1700 een hele klus geweest zijn om in deze toen woelige tijden te emigreren naar het Kortrijkse in West-Vlaanderen. Het boek geeft ook de volledige opzoekingen hiervoor weer in Nederland en Duitsland."

Titanenwerk

"Het streefdoel was het boek klaar te hebben bij de negentigste verjaardag van mijn vader Marcel Hiltrop uit Oostende en zijn nicht Cécile Hiltrop in Kortrijk. Mijn doel werd bereikt. Beiden waren erg ontroerd toen ik hen het eerste exemplaar van het boek mocht overhandigen. Het geheel is een uniek document en tijdscapsule wat zeker later naar waarde zal worden geschat. Ik beschouw dit familieboek als mijn levenswerk. De voorbije jaren kwamen er al vier gelijkaardige boeken met een historische achtergrond op de markt. Vooral de eindeloze opzoekingen maakten van mijn familieboek een titanenwerk om u tegen te zeggen", aldus nog auteur Georges Hiltrop. (BVO)

Het boek is in eigen beheer uitgegeven en in beperkte oplage beschikbaar via
georges.hiltrop15@gmail.com

Op de Foto Monique Hiltrop, Martine Hiltrop, Marcel Hiltrop (90-jarige), Georges Hiltrop, Wendy Hiltrop en Tom Hiltrop (wonende in Boston USA).

Voor het eerst wordt de geschiedenis in beeld gebracht van de familie Hiltrop. Dit lijvig boekwerk is dan ook de vrucht van jarenlang opzoekingswerk in binnen en buitenland. Het geheel is uitgebreid geïllustreerd met unieke foto's, plannen, kaarten, brieven en getuigenissen van familieleden en vrienden. Het is opgedragen aan alle familieleden die dit geheel hebben weten te ondersteunen en in het bijzonder aan mijn Pa, Marcel Hiltrop en Cécile Hiltrop op hun 90 jarige verjaardag.

Oostende 2012: Emma met Nick Hiltrop, Francine Massenhove, Georges Hiltrop, Reef met Kim Hiltrop.

de Olifant

16 kerkstraat
oostende
apotheek | drogisterij

apthkdrgrstr

Specialiteit:
verse vis!

*... met de lekkerste frietjes
van Oostende*

Gesloten op maandag

Fish & Food Market

Kwalitatieve en verse producten met een eerlijke oorsprong en met passie verwerkt!

Oostends Erfgoed

Een maritieme site in de oude Vismijn op Oosteroever. Een uniek concept op een nog meer unieke locatie.

Breng een bezoek aan **De Cierk**
en ervaar een unieke beleving

! Gratis overzetboot van en naar Oostende Centrum !

Volg **De Cierk** op of via www.decierk.be

Gesofisticeerd kookeiland

Cooking classes, workshops, foodsharing, teambuilding met klanten of collega's. Leer de producten uit de Fish & Food Market op een unieke wijze te bereiden.

Allround event venues

Een interme(e) vergadering, teambuilding, conferentie of bedrijfsreceptie? Jauw concept is ons concept!

Fish Food & Meet Market
Maritiem Plein 10, 8400 Oostende
www.decierk.be info@decierk.be
+32 478 63 01 02 BE692.787.262

Brasserie Tea-Room

CHEERS

Adolf Buylstraat 53 - 8400 Oostende

059 51 32 32

Lekkere snacks - bieren - wijnen - koffie

*Vriendelijke bediening in
een gezellige interieur of op terras*

Elke dag geopend

Boekhandel 'New Corman'

Uit sympathie

Witte nonnenstraat 38

8400 Oostende

059 / 70 27 24

welcome@cormanoostende.be

Elke dag open van 9u tot 18u

Tijdens de zomer van 9u tot 19u

Leopoldpark 1, 8400 Oostende

059/705437

Voor meer info zie onze website

www.chalet-minigolf.be info@chalet-minigolf.be

A la veille de la tempête

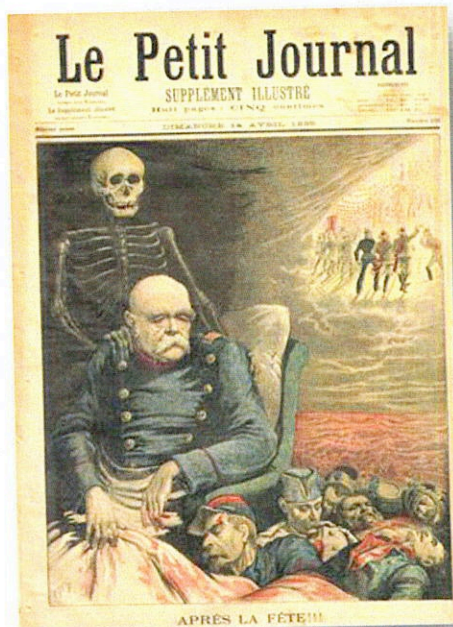
Wat volgt is een beknopt overzicht over de dagen voorafgaande "De Grote Oorlog". Oostende en zijn bevolking worden op een ludieke, soms harde, maar objectieve wijze in de kijker geplaatst.

"Oostende vóór de komst van de Duitsers"

auteur: **Koen Verwaerde**

Toen België als politieke en bestuurlijke eenheid gestalte kreeg, een land met vaste grenzen en een onafhankelijk bestuur, gestoeld op een gedropte monarchie, was meteen het voornemen daar om zich niet te nestelen in de armen van Morpheus. Men wist dat wie achteromkeek zich de rug draaide naar de toekomst. Niettemin besepte het kleine artificiële land dat het ooit de plek was geweest waar oorlogen en veldslagen waren beslecht (1). Om vooruitgang en vrijheid te vrijwaren was een uitgesproken neutraliteitspolitiek de ingeslagen weg die men best aanhield. Na verloop van tijd werd dit gegeven zó vanzelfsprekend dat het land de schijn ophield een grote weerzin te hebben aan internationale betrekkingen. Door vast te houden aan deze gedragslijn hoopte België zich buiten conflicten te houden; immers, de jonge natie wist goed dat het zijn bestaan te danken had aan het statuut van "bufferstaat" tussen vijandige soevereine mogendheden. De weloverwogen gedragslijn zal België in 1870 succesvol buiten de Frans-Duitse oorlog houden.

Met de gewonnen tijd van 'pais en vree' kwam België als een jonge bok op een haverkist te zitten om met verve, als eerste op het Europese continent, het industriële tijdperk met welslagen te omarmen. Dit gebeurde onder impuls van Britse ondernemers en naar waarheid gezegd door niet altijd rechtvaardig verkregen (Britse) knowhow; dit laatste is wel een ander verhaal. Dynamische nijverheden ontstonden: Wallonië werd de derde industriële en economische macht in de wereld, naast Groot-Brittannië en de Verenigde Staten, in Vlaanderen had men de textielproductie en het in stilte tot God biddende armoede. In het zuiden en oosten van België waren er aanzienlijke kolenvoorraden die met de doorbraak van de stoommachine duurzame exploitatie ontwikkelden. Met optimistische verwachting keek men uit naar de overgang van de 19de naar de moderne 20ste eeuw. België zal echter ondervinden dat zijn toekomstdroom meer op geluk was gestoeld dan op bedachtzaamheid, want men wist het, maar ontkende, dat op het bijzettafeltje van de Teutoonse keizer een aanvalsplan lag te rusten tot het appeltje rijp was en het vanzelf zou gaan vallen.

Illustratie komt van de voorpagina van de Parijse krant 'Le Petit Journal' van veertien april 1895. Het toont Otto graaf von Bismarck-Schönhausen, de eerste rijkskanselier en ontwerper van het Duitse keizerrijk. Na de Frans-Duitse oorlog van 1870 kijkt Bismarck neer op de vele oorlogsslachtoffers. Het skelet, symbool van de dood, staat letterlijk en figuurlijk pal achter Bismarck die de causaliteit was van het gewapend conflict. Uit het totale beeldconcept (inclusief de tekst 'Après la fête') blijkt de afkeer en het revanchegevoel van het Franse volk tegenover Bismarck en het jonge Duitse keizerrijk.

Het is vrijdag 31 juli 1914. De hotels, cafés, cafés chantants, het kursaal en de vele restaurants in Oostende keken vol verwachting uit naar augustus om het zomerseizoen 1914 met een goede balans te kunnen afsluiten. Opnieuw een prachtige dag in een overweldigende zomer, die niet eens halverwege was. Mensen zochten in de zwoele avond naar frisheid en luchtigheid die vooral op het staketsel, zeedijk en zijn vele terrasjes ervaren werd. Een afdoende vakantiesfeer waarvan men dacht dat niets er tegenin kon gaan totdat plots hells klokkengelui de aangename sfeer overstelpte. Het luiden van klokken was vanouds om gelovigen op te roepen tot gebed; en het is bij sommigen nu onbekend, maar ze waren er ook om te waarschuwen voor dreigend gevaar. Er hing dus iets totaal anders in de lucht dan het luiden van klokken uit vrome traditie, want het waren kerkklokken die als eersten de algemene mobilisatie bekendmaakten. Afkondiging via aanplakking en gelijk zo met dagbladen volgden later met begrijpvolle headline: *La Mobilisation Générale!*

Er heerste een verontrustende stilte nadat het klokkengelui aan het gijpen lag en na een poosje geheel stopte. In de typische open straten van onze kuststeden zag je heen-en-weergeloop van blauwe silhouetten haastig afgeworpen door hordes gestrengde gendarmes. Ongebruikelijk uit de maat liepen dezen door straten en over pleinen, naar alle drukbezochte openbare plaatsen. Daar aangekomen riepen ze met zulke onbedaarlijke stem et sans gêne: *silence, silence... SILENCE!* Toen waren mensen nog beleefd en welopgevoed, maar vooral bang voor de afvaardiging belast met het toezicht op de openbare orde. Zodoende hield ieder zich in alsof de massa één iemand werd die pardoos zijn vervelende kwek inhield. Muzieknoten verstomden broederlijk naast de klankkleur van neerzettende glazen om dan in totale stilte te stranden. De menigte was nu klaar om toegewijd te luisteren wat de afkondiging van de zichtbaar geagiteerde piottenpakkers bracht; al luidde het also verwacht: *Ordre de Mobilisation Générale - Bevel tot Algemene Mobilisatie!* Hierop volgde een explosie van geschreeuw en nijdig gevloek dat in tegengestelde richting aan de voorgaande stilte gelijk was. De gendarmes meldden nog dat politie de mobilisatiebevelen aan huis zou bezorgen. Zijzelf en bijgestaan door veldwachters zouden op zoek gaan naar die individuen van wie de woonplaats onbekend was, maar niet aan de mobilisatieplicht zouden ontsnappen.

In alle etablissementen werd de oorlog het voorwerp van onstuimige conversaties, waarbij het ongeloof nog vaak de deugd in het midden bleek. Maar toen het bericht kwam dat internationale treinen het spoorwegknooppunt van Welkenraedt niet meer voorbij konden en dat dit ook zo was voor de Duits-Belgische grensgemeente Herbesthal, had men reden om ongerust te zijn. Dat onbehaaglijk bericht '*er komt oorlog*' baarde mannelijke ontroering en niet minder vrouwenverdriet. Dezen laatsten en altijd van achteren afgeteld dachten intuïtief aan hun zoon en hierna aan hun echtgenoot. In de rondte van de anders zo hypomane toerist - in het mondaine Oostende en het Belgisch littoraal - werd het schromelijk stil; koffers gepakt en een aanblik op het vertrek, naar huis, naar een nog onbereisde toekomst, wat nu vaak in God werd verzocht.

IMMER WENN SOLDATEN SINGEN.....

Alfred Graaf von Schlieffen (3)

In Duitsland moet men gedacht hebben dat je bij zulk mooi weer wel eens een frisse oorlog kon ontketenen. En zo geschiedde het: op die zomerse zaterdagmorgen van 01 augustus 1914 viel *'die deutsche Armee'* het Groothertogdom Luxemburg binnen. België wist hoe het dubbeltje rollen zou, het was een kwestie van dagen vooraleer ons landje hetzelfde lot was beschoren en Duitsland zijn aanvalsplan, nl. *'het Schlieffen-Moltkeplan'* (4), onvoorwaardelijk ten uitvoering bracht.

In België wilde men de galg beschijten... dat wilde zo iedereen, men was er voor geen kleintje vervaard. Misschien had dit te maken met het feit dat geen kat, geen hond en ook geen Belg wist wat moderne oorlogsvoering betekende. Gelijk was men de mening toegedaan dat een oorlog slechts de tijd nodig had totdat herfstbladeren teugelloos gingen dwarrelen. Overtuigd van hun heilige zaak en met weinig ze waren, ces Petit Belges, ze zouden ze krijgen: *der Fritz, der Sauerkrautfresser hinter dem Rhein!*

Vol inzet, met veel hart voor de zaak en ondanks het onbekende in het vooruitzicht, verzamelden de reservisten en dienstplichtigen uit Oostende en omstreken om tot hun aanvankelijke regimenten te komen. In de nacht van maandag op dinsdag, van drie op vier augustus, waren er voldoende treinen ingelegd om soldaten naar Tienen te brengen.

Het ganse station en daarbuiten stond afgeladen met mensen. Mannen en vrouwen uit alle geledingen van de maatschappij, dicht bijeen, zodat elk zijn lot samen kon delen. Maar hoe enthousiast en temperamentvol mannen waren, hoe met bedrukt gemoed hun betere helft daar stond: de echtgenote, de verloofde, maar vooral de angstige moeder. *"Wat een leedgevoel"*, riep de stem uit die het hart volgde omdat ze wist dat traantjes afzoenen niet meer gold. Pijn en verdriet bejammerd, maar dan was de meest troosteloze aanblik voor een soldaat vergezeld van zijn vrouw en hun zeven kinderen. Bij sommigen deed dit vreemd tafereel de wenkbrauwen fronsen. Iemand uit de menigte merkte donderend op dat het de taak was van de liefdadigheidsinstellingen om op zulke precaire situaties niet te wachten en actie te ondernemen. En plots weergalmde schel klaoengeschal met hetwelk een soldaat weet wat van hem wordt verwacht. Zo zal elke krijgsknecht, in eigen opwelling, het station binnengaan en achterlaten wat hem lief is.

In het Oostende van toen, bij het begin van de 20ste eeuw, werd bij officiële communicatie en overleg als bij la haute société nog het vaakst – ondanks de taalwetten – het Frans als voertaal gebruikt. Maar nu mocht *'de Vlaamse leeuw'* hardop gezongen! Chant d'un retentissement héroïque (een heroïsch klinkend gezang), schreef een Franstalige reporter door romantische en patriottische emoties bedweld. Raar dat in tijden van oorlog onderscheid in taal, cultuur en geloof vervagen in hetzelfde kamp, om dan na de strijd zich heviger dan ooit te verheffen! Ce chant héroïque sera répréhensible en 1923 à la création d'une université partielle Flamande à Gand; seulement cinq ans après la guerre (5)! Maar whatever voor later, op dat ongrijpbaar moment bracht de Duitse oorlogsverklaring en de algemene mobilisatie Belgisch geïnspireerde patriottisme met zich mee. Vlamingen werden herinnerd aan de 'Gulden Sporens slag' en onze vrienden de Walen aan 'Het offer van de 600 Franchimontezen'. De eerste trein vertrok met militaire punctualiteit om halftwaalf en werd nagewuifd totdat ze volkomen gewikkeld was in de donkere sluier van de nacht. Op perrons bleven mensen hangen. Geëmotioneerd; maar rusteloos vol van chauvinistisch hoerageroep, als een samenhangend geheel, heen en weer buigend als stugge stengels tegenaan een onherroepelijke harde westenwind. Hoog met handen, met hoeden, met zakdoeken, maar vooral om elke trein te begroeten die het station verliet met een waardevolle lading die men mensen noemt.

LES DÉMONSTRATIONS

Twee situaties leveren een interessant verhaal op. Beslist was er de algemene vrees om verzeild te geraken in een onafwendbare poel van narigheid en misère. Voor Oostende daarentegen, net als bij de meeste kuststeden, wist men niet goed wat te denken! De nabije toekomst werd niet meteen als tegenwind ervaren, *want wat zouden die Duitsers nu in hemelsnaam te zoeken hebben aan de Vlaamse kust van België*. Na afkondiging van de algemene mobilisatie hadden de meeste kustbewoners een Petrusmomentje ingelast, kwestie van de verontwaardiging wat te temperen en de leefbaarheid op adem te doen komen. Echter, op vier augustus was hiervan geen sprake meer; de dag waarop Duitsers België binnenvielen. Mensen leefden toen meer met elkaar, van een weggijksamenleving was geen sprake. Zo wilde men de straat op, op zoek naar een plek waar je kon bijkomen van je emoties en het ongenoegen te delen met anderen. Over deze bijzondere avond schrijft de krant *Le Littoral* het volgende: *Une soirée houleuse et réconfortante!* Tja toegegeven; woorden die niet meteen met elkaar in overeenstemming zijn, edoch, het zegt wel véél over de gemoedsstemming toen. Oplaaierende emoties van angst en grote boosheid werden complementair aan het gevoel van samenhorigheid. Iets waarvan zielenknijpers beweren dat het relevante componenten zijn die aan massahysterie voorafgaan! Maar zover was men nog niet; op termijn zal de chagrijnigheid zich vertalen in een uitgesproken vijandschap tegenover al wat Duitstalig was, in het bijzonder tegenover ingezetenen van Duitse en Oostenrijkse herkomst. Op het Wapenplein kwamen die avond van vier augustus duizenden mensen samen. Héél beslist wilden ze dat muzikanten op de kiosk liedjes brachten die het nationaal gevoel aanwakkerden. Wat prompt gebeurde en voorts gevolgd werden door Franse en Engelse chansons waarvan de songteksten geen twijfel lieten voor de stichtende alliantie die zichzelf later als geallieerden (6) benoemden.

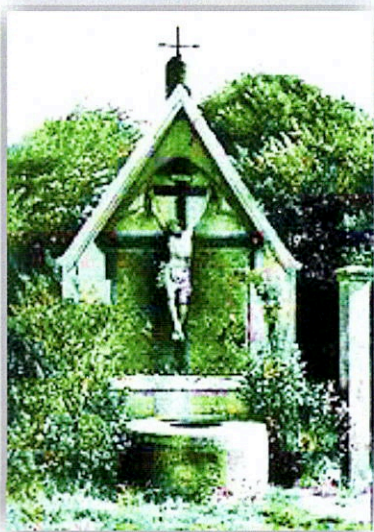
(7)

Het Léopold I-plein, dinsdagavond, 04 augustus 1914. Het is tien uur in de avond als mensen er samenkomen. Na een poosje van zelfherkenning beginnen aanwezigen aan een repertoire van patriottische jubelzang die vóór het standbeeld van koning Léopold I eindigt op een vol-emotie-geladen 'Brabançonne'. Vandááruit vertrekt een geloken menigte richting Warschaustraat, naar de ambtswoning van de Franse consul, maar eerst moesten zij het Duitse consulaat voorbij dat zich in dezelfde straat bevond. Daar werd met veel heisa en hels boe-geroep het ongenoegen geuit. Na langdurig uitfluiten volgde een aaneenschakeling van geschreeuw van afkeuring en spotternij: *weg met Duitsland, weg met die lafaards*, brulde de menigte. Aan het Franse consulaat ging het begrijpelijkerwijs bedachtzamer eraan toe. Zo werd de consul en echtgenote begroet met bevlogenheid. De Franse nationale hymne 'La Marseillaise' werd overluid gezongen, waarop vervolgens een zekere Somers, chief-engineer bij de mailboten, in een geïmproviseerde groet hulde bracht aan de Franse consul als vertegenwoordiger van een bevriende natie en verdediger van Belgische rechten. De consul antwoordde volhartig dat Frankrijk, samen met Engeland, garant stond om België haar onvervreembare vrijheden te vrijwaren. Hierop volgde luid applaus dat opluchting en blijdschap toonde. Dit bleef zo aanhouden totdat de menigte vond dat het z'n opmars maar eens verder moest zetten, richting het Britse consulaat. Op de weg dáárnaartoe werd 'De Vlaamse Leeuw' gezongen. Maar was dit niet een beetje contradictorisch; dit volkslied was ooit geschreven uit vrees voor een annexatie van België door Frankrijk! Enfin, aangekomen bij het consulaat, bevonden de Britse consul en diens vrouw op het terras van de ambtswoning. De menigte was blijven aangroeien en volgens de mededeling in de krant tot ruim duizend betogers. Opnieuw werd de 'Brabançonne' gezongen waarop nu een zekere Vroome het woord nam en met een vriendelijke en beschaafde toespraak zich richtte tot de consul. Hierna begon de mensenmassa de Britse hymne 'God Save the King' te zingen en het duurde niet eens zolang of de consul en zijn dame zongen uit volle borst mee.

“WANT BELG ZIJN DAT IS KATHOLIEK EN VROOM ZIJN, LIJK ONS VADEREN WAREN”⁽⁸⁾

Bij het begin van de 20^e eeuw, ondanks de ochtend van het modernisme ⁽⁹⁾, zal de inwerking van de clerus, in het bijzonder van het rooms-katholieke kerkgenootschap, op de Europese samenleving, nog met gewisheid aanwezig zijn. Maar kon dit wel anders! De eeuwenlange evangelisatie door ambulante zielzorgers met kerkelijke wijding en hun aanpak om heidense gebruiken te kerstenen, had als gevolg dat het katholieke geloof een onlosmakelijk deel werd van het dagelijks bestaan. Het hoeft niet uitgelegd dat om die reden de samenleving een houvast herkende in het geloof. Kerk en staat zaten in hetzelfde schuitje. Om te voorkomen dat have en goed roemloos ten onder ging werd door kerkelijke en politieke stuurlieders de kompassen continu gesynchroniseerd door ze te iken aan hun gemeenschappelijke doelstellingen. Hierbij ontwikkelde het rooms-katholieke kerkgenootschap een beduidende invloed op de jeugd wat religiositeit, maar ook staatsburgerschap betekende. Dit kon via een netwerk van lagere en middelbare scholen dat na de natievorming in 1831 door religieuzen was opgezet. De korte maar historische strijd tussen het rijksonderwijs en het katholieke onderwijs, met name de schoolstrijd (1878 – 1884) betekende hierin geen afbraak. Het laat geen twijfel dat bij ellendige dagen van tegenspoed als bij oorlog de kerkgemeenschap de handreiking bleef voor vertwijfelden. We zien echter in 1914 dat geestelijken hiervan gebruik maken om ‘jeugd en jongvolwassene’ aan te zetten dienst te nemen in het leger. De vraag is echter of die jonge jongens het verschil hebben gemaakt! De leider van de Katholieke kerk van België, kardinaal Désiré-Joseph Mercier ⁽¹⁰⁾, zag een oorlog zelfs als een noodzakelijk middel om de vrede te vrijwaren. Ooit stelde deze geestelijke leider in een vlaag van - zijn - patriottisme dat sterven als soldaat ‘*de hoogste vorm van naastenliefde was*’. Toen ik dit las wist ik meteen waar Cyriel Verschaeve de mosterd haalde in WOII toen hij Vlaamse jongens rekruteerde voor het Oostfront. En blijkbaar komen er nooit andere tijden: zo zou eind maart 2022 de Russisch-orthodoxe kerkleider Kirill een kruistocht uitspreken tegen het opstandige Oekraïne. Russische priesters hebben zelfs bommen gezegend bestemd voor de oorlog. Toen de Belgische regering zich in *Le Havre* in functie stelde en Koning ‘Albert I’ met het leger achter de IJzer stelling nam, is Kardinaal Mercier de enige gezagsdrager in het bezette België. De ganse oorlog zal hij onverschrokken in zijn herderlijke brieven het patriottisme aanwakkeren en plaatsen een religieus kader. Duitsers roepen vergeefs de curie in Rome op om Mercier gedeisd te houden. Paus Benedictus XV zal ‘*de kardinaal*’ volkomen met rust laten.

Op de dag van de Duitse inval doen Belgische bisschoppen een oproep tot openbaar gebed. De episcopaten wensten hiermee het vertrouwen te versterken bij de Belgische bevolking en hen vrij te maken van angst, paniek en vooral twijfel. Inderdaad, de toen nog overwegend katholieke bevolking van België vond troost en bijstand in de beleving van hun geloof. Zo zou op zondag 09 augustus 1914 in elke kerk in België een lof gezongen worden waarbij aan alle vertegenwoordigers van openbare besturen gevraagd werd aanwezig te zijn: *opdat het God zou behagen de gevaren af te wenden welke België en Europa bedreigden*. Vanaf dat ogenblik gaan priesters iedere dag tot het einde van de oorlog de gebeden opzeggen uit de ‘*Missa Pro Pace*’.

In Oostende: op 05 augustus 1914, twee dagen na het ultimatum van Duitsland en één dag na de inval in België, zal de dekenij van Oostende een bedevaart organiseren naar het Visserskapelletje Onze-Lieve-Vrouw-ter-Duinen ⁽¹¹⁾.

De gehele Oostendse clerus, en die was behoorlijk in aantal, samen met vijfduizend bedevaarders gingen biddend op weg naar ‘*Brainienge*’. Aangekomen aan het kapelletje werd om bescherming gevraagd aan de ‘*Ster der Zee*’, de Maagd Maria. Deken Camerlynck sprak de menigte toe. Hij vertelde hoe de toestand in werkelijkheid was en dat men het vertrouwen in het geloof niet mocht verliezen. De massa werd door ontroering overweldigd en zelfs de ongelovigen onder de aanwezigen gingen zich in het gebed aansluiten; aldus de krant ‘*Le Littoral*’.

DIE DEUTSCHEN STAATSANGEHÖRIGEN

De animositeit tegenover allochtone Duitsers, Oostenrijkers en Hongaren ging ten volle voorop. Anders dan je zou denken werden deze in België geboren nakomelingen gelijk met minachting bejegend. Ook de vanuit Frankrijk naar België gevluchte Duitsers kregen in plaats van opvang al gauw dezelfde intolerantie in aandeel. Duitse horeca-etablisementen en handelszaken werden overvallen. Ruiten ingegooid of het interieur kort en klein geslagen. Er ontstonden dogmatisch ingestelde roversbenden die hierin een profijtelijke onderneming zagen en dienvolgens dit niet aan zich lieten voorbijgaan. Ondernemers hadden niet veel bedenktijd nodig om Duitse opschriften van hun zaak te verwijderen of sloten nog best hun deuren. Met enige naïviteit dacht men dat de volkswoede hiermee zou wegebben. In regel bleek dit niet zo te zijn waardoor de meesten eieren voor hun geld kozen... *und gingen zurück ins Heimatland*.

Geweldplegingen, pesterijen en plunderingen waren het product van wraak- en prestige vandalisme met als hoofdmoot het totale gebrek aan inlevingsvermogen. Het hoeft niet uitgelegd dat op verschillende bestuursniveaus dit niet-hoogstaand-gebeuren met lede ogen werd aanzien. Via aanplakking en berichten in kranten werd aan de bevolking gevraagd zich niet te bezondigen aan blinde vernielingen of het molesteren van personen om reden van revanchegevoel. Elke handeling tegenover het eigendom of de persoon van Duitse, Oostenrijkse en/of Hongaarse afkomst zou als strafbaar feit herkend worden:

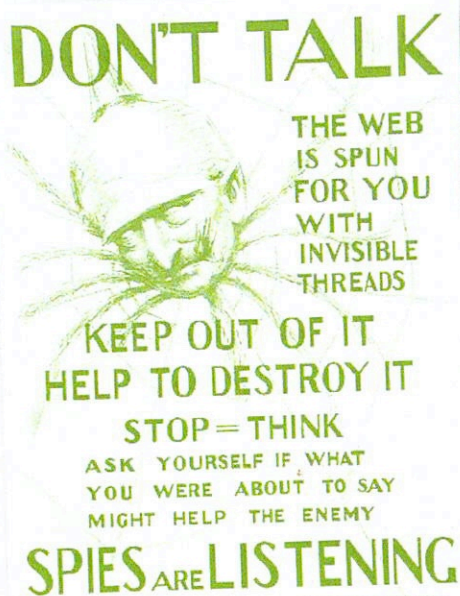
Wij sturen aan tot rust en kalmte bij de bevolking. Elke geweldpleging of aantasting aan het eigendom van een Duits onderdaan kan het voorwendsel zijn tot ernstige represailles. Belgen die zich bezondigen aan zulke daden, zijn schuldig aan misdaad tegenover België. Als Belg moet men zich onthouden van elke misdaad tegenover Duitsers, die verdacht of veroordeeld zijn wegens spionage en gearresteerd moeten worden op grond van de vaststelling. Het is van het grootste belang dat aan de militaire autoriteit de bevoegdheid wordt gelaten om soortgelijke misdrijven aan te pakken en te bestraffen (uit 'La saison d'Ostende' van 7- 8 augustus 1914).

Toen, eind augustus, begin september, Oostende overladen was van vluchtelingen, werd er een wezenlijk onderscheid gemaakt tussen mensen uit een geallieerd land en hen die tot de Centralen behoorden. Of agressie naar dezen laatste enige vanzelfsprekendheid opriep laat geen twijfel. Ook de berusting van dezen in hun ongelukkig lot maakte onverdeeld onderdeel uit van een gerichte geweldpleging. Met zorg werden Amerikanen, Britten, Russen, enz. geholpen bij hun vertrek. Wat een danige tegenstelling was voor de alsnog aanwezige Duitsers, Oostenrijkers als Hongaren die hun eigen boontjes dienden te doppen. Daar kwam nog bij dat op 06 september deze sukkels te horen kregen dat zij binnen de 36 uur Oostende moesten verlaten. Deze rechtmatige verwijdering kon enkel effectief zijn als de plaatselijke overheid en de Oostendse bevolking vereend de opvolging ervan verzekerden. Wie niet op dit bevel inging wachtte onverwijld de krijgsraad. Je kunt gaan denken dat een dergelijk optreden leidde tot psychisch lijden. Al zegt het niets over het werkelijk verlangen om al of niet gewenst naar eigen land terug te gaan, maar wel over de houding van het land en de mensen dat men achterliet. Evenzeer waren het slachtoffers van een conflict waarmee zij in regel niets te maken hadden, buiten met name hun nationaliteit. En toch bleek een uitzondering, die enige bescherming bood en dat was voor zij wie een zoon in het Belgische leger diende.

Natuurlijk maakte elke uitwijzing niet het voorwerp uit van een repressief systeem of toezicht. Diplomatieke ambtenaren, vermogensbezitters, nobiliteit en klerikalen werden uitgewezen met enige reserve. Een voorbeeld van een uitzetting in stijl is deze van twee Duitse dames die bekend stonden als habituées in het kursaal. Als een vorm van service werden de dames met een voertuig van het Kursaal in de morgen van 08 augustus naar de Nederlandse grens gebracht om van daaruit verder te reizen. In schril contrast hiermee werden in Brugge, in de kazerne van het Vierde Liniergiment, opgepakte Duitsers en Oostenrijkers – simpele burgers tot dan woonachtig in Brugge of aan de kust - geïnterneerd samen met de eerste Duitse krijgsgevangenen. Gelukkig voor betrokkenen werden dezen een weinig later via resterend openbaar vervoer naar Breskens gebracht van waaruit ze naar Duitsland en/of Oostenrijk konden afreizen.

Voor de meeste allochtone Duitsers en Oostenrijkers was het bezeilen van de situatie niet wat men echt wilde bestevenen. Men begreep dat men in een stormtij was terechtgekomen. Je probeerde te roeien met de riemen die je had en je liet je nog het best kisten tegen de wind in, in de hoop niet ondergedompeld te zijn in een kokende zee van woede. De banier – je eigenvolkskarakter – die je van nature voerde had je halfstok gehangen, al zou je ze nog het liefst van je afgeworpen hebben.

DE ANGST VOOR SPIONAGE

Angst voor spionage probeer je best uit te leggen door te stellen dat het een indirecte bedreiging betekent voor je omgevingsbewustzijn. Dat iemand in wie je gelooft en deel uitmaakt van je entourage plots in het krijt treedt vóór een vijand door deze vertrouwelijke informatie toe te spelen. Het is kwetsbaarheid die het vertrouwen haar waarde geeft en van kwetsbaarheid had men in die dagen heus wel wat in overschot.

Allerhande soort preventiemaatregelen volgden in een zeer hoog tempo elkaar op. De afbeelding hiernaast is een affiche uit Groot-Brittannië. Het toont de Duitse Keizer Willem II afgebeeld als slapende spin midden een spinrag. *'Het spinsel is vóór jou gesponnen met onzichtbare draad – blijf daar weg – help ons het te vernietigen – stop denkt na'*, luidt de tekst. Ook in Groot-Brittannië werd alles in het werk gesteld om de burger in kennis te stellen weerbaar te zijn, voorzienig te handelen tegenover spionage.

In een toen snel veranderende samenleving zochten burgers van diverse pluimage met plaatselijke overheden in een soort interactiviteit naar mensen bij wie mogelijks een potentiële spion schuilde. Het betekende de aanzet voor elk geëngageerd lid van de samenleving om geïnspireerd op jacht te gaan. In Antwerpen, bijvoorbeeld, zouden op 04 augustus 1914 - let op de datum - maar liefst 17 'automobielladingen' spionnen ingerekend worden. In Brugge en Zeebrugge werden op 05 augustus dan weer 16 personen gearresteerd. Allen beschuldigd van zogenaamde 'plannensmederij', waarbij het de bedoeling was een brug of het spoorwegstelsel te saboteren. De arrestanten wilden hiermee de doorgang verhinderen van het Britse expeditiekorps. Een beschuldiging die aan de kust frequent de kop opstak bij arrestatie van vreemdelingen of allochtone Duitsers. Mesjogge door kommer en kwel waren ze in België er nog niet aan toe, doch bij de Generale staf van het Belgische leger voelde men toch enige nattigheid! Zo zou op 16 augustus 1914 een stafofficier gearresteerd zijn omdat de man het aandurfde te suggereren dat de Duitse ruitery een raid zou ondernemen tegen de stad Brussel.

In Oostende ziet men hoe waanwijze politie bijgestaan door burgerwacht deur aan deur gaat om spionnen te klissen. Nog het vaakst waren de spion-kandidaten door burgers spontaan aangewezen. Arrestaties volgden en, het dient gezegd, er waren er niet weinig. Als spion opgepakt werd je niet enkel met de lippen begeleid. Na het hoofd te moeten bieden aan een spitsroede van bange wezels die geagiteerd zich vóór het stadhuis gepositioneerd hadden, werden verdachten het politiekantoor op het Wapenplein binnengebracht. Echter, even later werden de meeste arrestanten, bij gebrek aan bewijs en na vaststelling van persoonsgegevens vrijgelaten. Uit veiligheidsoverweging voor betrokkenen werden dezen via een zijdeurtje in de Kerkstraat losgelaten terwijl op het Wapenplein, net om de hoek, een menigte luidkeels riep om vergelding en opsluiting.

Onschuldig als een duif is niemand, maar dat mensen als schapen onder de wolven zonder enige misslag gearresteerd werden is een vaststaand feit. Insinuaties, beschuldigingen, vaak ontstaan uit persoonlijke vetes of jaloezie, zo kwamen mensen wederrechtelijk in detentie waarbij sommigen het bijzonder moeilijk hadden om de ongegronde aantijgingen te weerleggen. Een vreemd accent, een aparte bedrijvigheid, je kunt het niet zo gek bedenken: *het maakte je tot kind van de rekening*. Bij wijze van voorbeeld volgt het avontuur van een handelsreiziger in brouwerij-artikelen die het dan ook niet begrepen had dat België in staat van oorlog was. Wat ik bij dit verhaal kwijt wil - en dat is enigszins geruststellend - is dat het er nogal Spaans aan toeging in Oostende, maar dat elders in ons Belgenlandje het ook niet anders was.

Begin augustus was een handelsreiziger uit Verviers aangekomen in zijn logement in Oostende. Het was de uitbater van de zaak opgevallen dat betrokkene een nogal zware koffer torste. De uitbater, waarschijnlijk twijfelachtig gebaard van aard, kon zijn curiositeit kwijt wanneer de gast de stad was ingetrokken. Stiekem ging hij de koffer inspecteren. De schrik sloeg de man om het hart toen hij metalen cilinders in de reiskoffer aantrof. Meteen waarschuwde hij de politie. De man met koffer werd met hardhandige dwang uitgenodigd mee te gaan naar het commissariaat. Nog vóór de vaststelling dat men fout zat, berichtten Oostendse kranten dat 'spionnen' waren opgepakt in het bezit van explosieven. '*Physique et d'autant plus mentalement battu*' kon de 'brave Belg' uit Verviers naar huis vertrekken, weliswaar vergezeld met betuiging van heel véél spijt van de Oostendse politie.

Bij de 'Regie voor Post, Telegraaf en Telefoon' zocht men met een besef van volle responsabiliteit naar een manier om de strijd aan te binden tegen het openvouwen van Duitse spionagepraktijken. Zo zou vanaf 04 augustus 1914 alle telegraaf- en telefoonverbindingen met Duitsland onherroepelijk buitengebruik worden gesteld voor burgerbevolking. Telegrammen voor de provincies Limburg, Luik als Antwerpen werden niet meer aangenomen.

In Oostende en Brugge zijn de telefoondiensten stopgezet. Echter, na enkele dagen heropgestart voor het verkeer binnen het onbezette gebied. Hetzelfde verhaal bij de Post die de bedeling voor 3 dagen stillegde. Opnieuw van start bleef de vertraging behouden. Zo zou strategisch belangrijke gelekte informatie te laat of onbruikbaar tot de vijand komen. Ook burgers dachten na over het nemen van maatregelen. Zo is er in de krant '*Le Littoral*' van 08 augustus 1914 een lezersbrief met het voorstel om alle correspondentie onder gesloten omslag te verbieden. Alle briefwisseling zou via briefkaart of open omslag verstuurd worden. De journalist vond dit een goed idee en de moeite om dit aan de bevoegde autoriteiten voor te leggen. Een ander lezersbrief was van een militair. De man stelde dat alle correspondentie van zijn collegae diende gecontroleerd. Spionageangst zou minder een rol gespeeld hebben, veeleer was het betrokkene te doen dat onjuiste informatie het thuisfront bereikte. Thuisblijvers zouden aldus gespaard blijven van zinloze bezorgdheid, aldus de rechtschapen man.

KANDIDAAT VRIJWILLIGER

Het laat geen twijfel dat jongvolwassenen aan de verwachtingen van hun omgeving dienen te voldoen, in het bijzonder aan deze van een altijd maakbare maatschappij. Te beschouwen als het cement van een toekomstige samenleving 'gewaardeerd en beoordeeld' in wat ze 'wel of niet' betrachten bij het streven naar hun maatschappelijke en persoonlijke vooruitgang.

Mannen met een goed psychisch en fysiek gestel konden niet anders dan te beantwoorden aan die enige sociaal acceptabele verwachting en dat was: *'zich engageren'*. Maar, let wel, dit hoorde niet alleen toe aan de kinderen van de fijne burgerij in een geregelde maatschappij die België was. Van elke slag of soort, van polderjongen tot straatmus, er werd verwacht dat ze in dienst zouden treden. Het ging om intentionele beïnvloeding. Zo zou op straat en op elk plein, op het werk, bij verenigingen, aan de universiteit en zelfs schooljongens benaderd worden, lees moreel afgedwongen, om zich kandidaat te stellen vóór het leger. Overigens was er een behoorlijk breed maatschappelijk draagvlak voor dit engagement en zodoende zou niemand ooit klagen over de wijze waarop het leger en de Belgische staat jonge mensen binnenhaalde: *weet dus dat 's Lands onafhankelijkheid als de liberteit van zijn bevolking aldus verzekerd bleef!*

In Oostende was de rekruteringsofficier Maurice Quaghebeur, hotelhouder en stamvader van de bekende Oostendse notarisfamilie. Hij volgde de inschrijvingen op in het vooruitzicht van de oprichting van een Oostendse vrijwilligerskorps (en vue de la constitution d'un corps de volontaires Ostendais). Deze voormalige legerofficier afkomstig uit Poperinge, had zijn bureautje in het Hôtel Saint-Sébastien in de gelijknamige straat. De kandidaat-volontair kon er terecht voor het indienen van zijn aanvraag. Ook kon elke betrokkene aankloppen bij het Centrale Publiciteitsbureau in de Sint-Paulusstraat om daar zijn kandidaatstelling af te geven (12).

Het zichtbaar engagement van zoveel jongvolwassenen werd in kranten en tijdschriften als een overweldigend succes van vaderlandsliefde en burgerzin uitgelegd. Daarenboven gaan diezelfde nationale en regionale kranten, geïnspireerd door overheid en/of legerleiding, bemoedigende nieuwsberichten verspreiden waaruit blijkt dat het Belgische leger zegevierend het Teutoonse leger bekampt. Dit laatste had nog het vaakst te maken met het feit om de bange burger af te leiden van de hachelijke situatie waarin ons landje zich in werkelijkheid bevond. Terzelfdertijd werkte het gelukkig inspirerend voor hen wie toch de overweging maakten zich te engageren als volontair. Begin augustus, enkele dagen na de mobilisatie, is er het nieuwsbericht dat in de militaire opleidingscentra van Lier en Mechelen zo'n 40.000 vrijwilligers waren aangekomen. Een Oostendse krant voegt hieraan toe dat onder die vrijwilligers 242 Oostendenaars aanwezig zijn. Al bij al dus een prachtig resultaat; ware het niet dat dit communiqué kant noch wal raakte. *Fake News!!* De media toen, net als vandaag, hadden een niet te onderschatten invloed op de publieke opinie. Daarenboven was WO1 vanaf het prille begin een propagandaoorlog, zoals de meeste oorlogen zijn. Goed uit de verf komen met weloverwogen pogingen om het collectief gedrag te beïnvloeden en bij te sturen door de realiteit te perverteren om gewenste koers te volgen. We zien dat hooggeplaatsten als zadelvast maatschappelijke persoonlijkheden een oproep richten aan jongeren. Onder hen heb je dan zowel onderwijzers, auteurs, artiesten, sportmensen, geestelijke gezagsdragers en het lijstje gaat zo moeiteloos verder. Allen petitioneerden ze de jongvolwassene opdat dezen zich als vrijwilliger achter het vaandel zouden scharen. En om het niet enkel bij woorden te houden en overtuigd van hun plicht - of was het schaamte - gaan sommige onder deze *'persons of interest'* zelf dienstnemen als vrijwilliger.

Aan de hand van een krantenknipsel uit 'Le Littoral' van 12 augustus 1914 kan er iets concreter ingegaan worden op onderhavig fenomeen. We focussen ons op een toen bekend Oostends gymnast: Alfons Verhulst. Het artikel leest als volgt: *Alert als ooit, in zijn soldatenplunje, ontmoeten we onze vriend, één van onze dappere turners. We ontmoeten hem op de vooravond van zijn vertrek, dynamisch en opgewekt, en met de vaste hoop zich nog deze week in de vuurlinie te bevinden. Hij sprak over al die jonge mensen die zich als vrijwilliger aanmelden en ongeduldig waren, maar enthousiast, om de militaire training aan te vangen.*

Mensen, wij veranderen onze denkwijze naar de heersende meningen en mode. Ons handelen halen we nog het meest uit wat we van anderen zien doen, daarenboven hebben we een grote afkeer aan zij die hierbij uit de toon vallen. De wijze waarop de reporter het relaas van Alfons Verhulst enthousiasmeert is duidelijk in harmonie met de geesteshouding en aangedikt van chauvinistische ideeën en overtuigingen – als absolute oorlogspropaganda – en met als enig doel het gedrag bij jonge mensen bij te stellen en hen te doen kiezen vóór een oorlog.

Onderhavig artikel in 'Le Littoral' moet mij danig aangegrepen hebben, want Kristien – m'n echtgenote - zei dat ik luidop riep: *doet normaal man, wat is er zo tof aan een vuurlinie!* Het bericht deed mij denken aan de *"musthaves in war-gaming"* waarmee jeugd en jongvolwassene vandaag in

het gareel geslagen zijn. Gelukkig voor Alfons, de gymnast uit Oostende, hij overleefde die vreselijke oorlog! De Oostendse vrijwilliger die zichzelf in een voorbeeldfunctie zette en betrachtte jonge mensen voor de oorlog te winnen, stierf – hij wel - in zijn bed in de ouderdom van 75 jaar.

Boosheid over onrecht, daar gaat het bij mij om! De verontwaardiging over die culturele trend en smaak van toen. En het gaat er beslist niet om dat mijn oordeelsvermogen mij nooit in de steek laat, in tegendeel, maar het was mij een aap schrikken dat het van kwaad nog naar erger kon, namelijk dat de gezamenlijke Belgische scoutinghiërarchie (13) op de dag vóór de Duitse inval hun diensten aanboden aan de Minister van Oorlog, Charles Graaf de Broqueville.

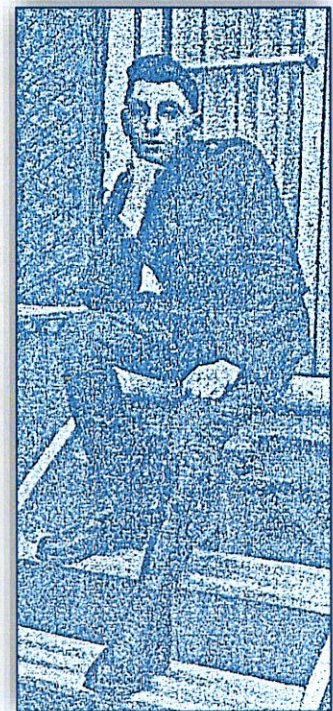
Voor de in 1910 -11 opgerichte Belgische scoutingsorganisaties had deze opstelling niets meer of minder te maken dan met hun bindende grondregels gesteund op eergevoel en vaderlandsliefde. Op het uniform prijkte een niet mis te verstane insigne: *een vijfpuntige ster met de leuze 'Honneur'*. Bovendien werd de beweging gezien als een organisatie die jonge jongens voorbereidde op een militaire carrière. Een invulling die 'nooit' is weerlegd door de bestuursraden waarvan de helft samengesteld was uit (oud-) militairen. Het is beschamend voor België dat bij het begin van de oorlog alsnog maar overwogen werd om de scouting in te zetten als verkennings- en/of estafettedienst. De reden hiervan was hun onbetwiste kennis van militaire verkennerstechnieken. Echter, niemand bleek te begrijpen dat het lot van een padvindertje -het zal je kind wel wezen - afhing van de hersengymnastiek van een Duitse sluipschutter op het ogenblik dat hij zo'n bink in het vizier nam.

In de publicatie 'Be Prepared - De merkwaardige geschiedenis van de Sea-scouts in Oostende' (Oostendse Historische publicaties/ Stadsarchief) schrijft de auteur Evert de Pauw dat een zekere André Kies (eigenlijk Andréas) de enige was die het leven liet aan het front als lid van de Oostendse scouting.

André was bij de eerste lichting bij de oprichting van de Oostendse Scouts die hun beloften aflegden op 21 juli 1913. Hij was de zoon van de uit het Groothertogdom Luxemburg afkomstige apotheker Hubert Kies. Na de oorlog, op 07 september 1919 - bij de overhandiging van het officiële Oostendse Scoutsvaandel (14) - zei Willy Baeyens, één van de eerste Oostendse scoutsleiders, in een emotionele toespraak het volgende: ***De eed die André Kies aflegde op 21 juli 1913 bleef hij trouw tot de dood, dit door het aantonen van zijn beste militaire en burgerlijke kwaliteiten.***

Foto André Kies, het enig dodelijk slachtoffer van de 23 Oostendse scouts die zich als vrijwilliger in het leger aanmeldde.

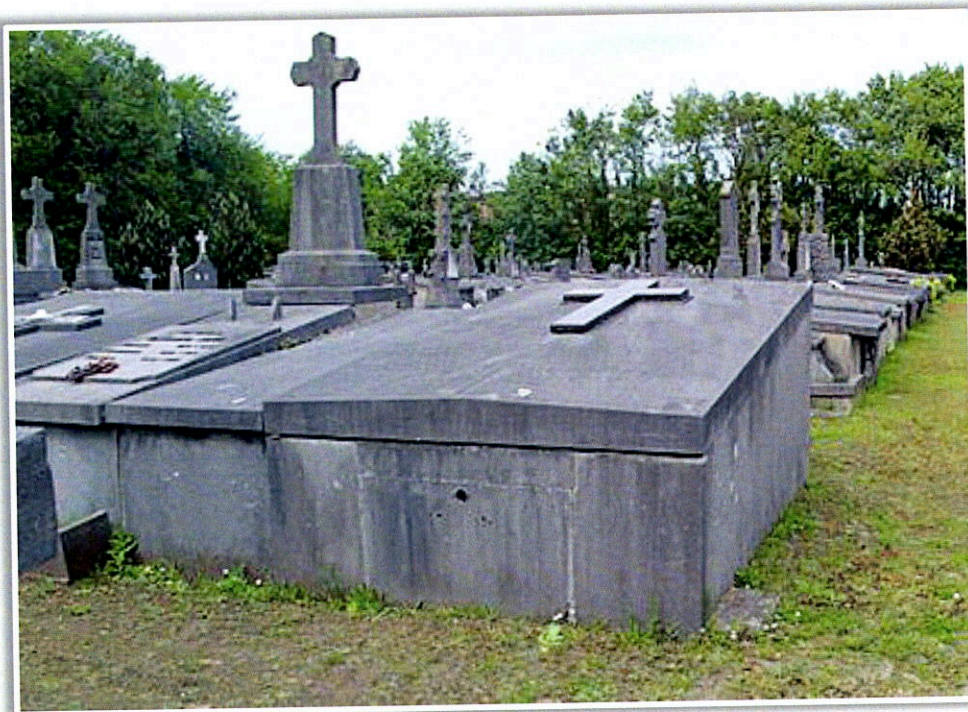
Kustergoed – Objectnr.M016972 – met toestemming van dhr. Jean Van Huele (°1930 - †2022).

Met zijn uitspraak speelt Willy Baeyens in de kaart van de scoutingorganisaties die het wenselijk vonden om via jeugdorganisaties jonge jongens voor te bereiden op een militaire carrière. André Kies herkende zich in dit denkpatroon..... met het gekende gevolg.

Bij het uitbreken van de oorlog is André Kies te jong om dienst te nemen. Op de vlucht met zijn familie komt de jongen terecht in Cardiff in Wales, in het Verenigd Koninkrijk. Daar komt hij in contact met de Britse Scouting die blijkbaar nog meer doorspekt is met het voorbereiden van jongeren tot een militaire loopbaan. In 1917 zal André Kies als 16-jarige vrijwillig dienstnemen in het Belgische leger. Hij wordt ingelijfd bij het 23ste linieregiment als stormfuselier (15). Het is 26 juli 1918 wanneer hij aan het front in Bicschote levensgevaarlijk gewond geraakt in een man aan man gevecht. De jongen is amper 17 jaar oud (16) als hij een dag later in Merkem overlijdt ten gevolge van de opgelopen verwondingen.

André Kies krijgt postuum de Orde van Leopold II en een Oorlogskruis toegekend.

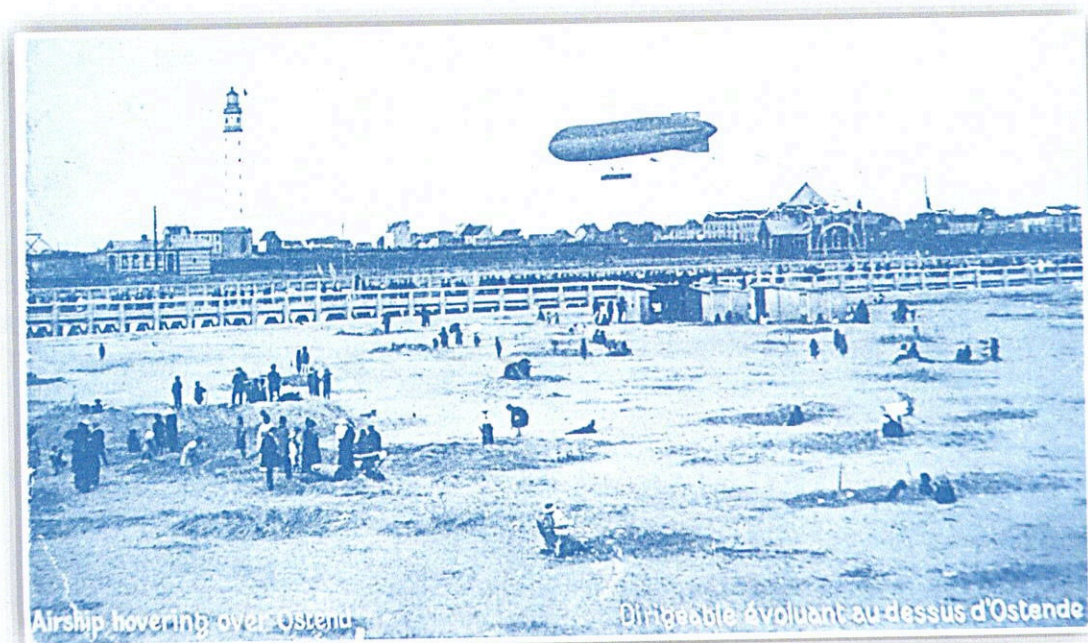

De grafkelder van de familie Kies op de begraafplaats Paster Pype / aanwijzer 08.04.01.

De 'jongeman' zal bij de Oostendse scouts niet vergeten worden: *zijn naam prijkte in gouden letters op de troepvlag en elk jaar met één november werd hulde gebracht aan zijn graf.*

Na WO2 blijkt de troepvlag zoek te zijn ondanks dat ze in bewaring was bij Voorzitter Léon Loze (voorzitter vanaf 1930, naar het buitenland gevlucht bij de invalsoorlog van de Duitsers). Ook stopt hier de traditie van een jaarlijkse hulde aan het graf van Andréas Kies. De oorlogsheld komt terecht in de zogenaamde 'vergeten verbondenheid': *de daad is alles, de roem niets.*

VACANCES MACABRES

Je suis sûre que cette vue de notre chère ville vous fera plaisir. Le dirigeable est un anglais et a survolé Ostende le 28 août 1914'; schreef een Oostendse dame op de keerzijde van de ansichtkaart aan haar vriendin die in 1915 in Londen verbleef.

De voorliggende afbeelding van “*t klain strange*” vind je terug in de publicatie ‘Oostende 14 – 18’ van Ferdinand Gevaert en Freddy Hubrechtsen. Als achtergrondinformatie stellen de auteurs dat de ansichtkaart de zeppelin Astra-Torres toont van de Britse marineluchtvaartdienst. Niet onbelangrijk is de toelichting voor wat het totaalbeeld betreft: niets laat vermoeden dat het oorlog is. En inderdaad, de oorlog gaat volop en je krijgt de indruk dat men zich er niet door laat deprimeren. Onverkort gaat men voor alle recreatieve bezigheden die het strandleven te bieden heeft.

De rustige sfeer die van de ansichtkaart uitgaat doet nadenken over hoe Oostende alsnog zijn toeristische troeven uitspeelt ten overstaan van een oorlog waarvan men bovendien dacht dat ze nooit de Vlaamse kust van België zou bereiken. Er waren op dat ogenblik wel andere dingen-gedijd die als onwenselijk ervaren werden. Voor Oostendse ondernemers was er in elk geval de ergernis om het afnemen van het aristocratisch massatoerisme. Oostende, met een toen kosmopolitische uitstraling en hoofdstedelijke allures, was tijdens de Belle Epoque - door entremise van koning Leopold II - uitgegroeid tot een badstad met een aantrekkingspool voor internationaal publiek. Het waren toeristen die het verschijnsel van het gezondheidstoerisme (Thermaal kuuroord-toerisme) omarmden en graag verbleven in de vele *Grands Hôtels* en *pensions* die de stad rijk was. Wanneer deze broodnodige gasten wegblijven en niet meteen een oplossing voorhanden blijkt, wist men dat er barre tijden zouden aanbreken. Niet enkel in de hotelsector en de logiesverstrekkende bedrijven, waaruit het stedelijk bestuur voor een behoorlijk stuk zijn budgetten haalde, maar evenzeer bij gerelateerde toeleveringsbedrijven waar het ondernemingsklimaat op een laag pitje kwam te staan. Het was een totaal nieuwe situatie waarop men niet goed wist te reageren, laat staan te begrijpen. In de krant La Saison D'Ostende van 12-13 augustus 1914 is er een artikel waarin de reporter de omstandigheden probeert te relativeren, hoewel het aanvoelt dat betrokkene zelf niet goed weet hoe hij zijn bewimpelde situatie aan de mensen moet verkopen:

Het zou overdreven zijn om te zeggen dat Oostende verlaten is, hoewel er mensen zijn met slechte bedoelingen die een dergelijk verhaal verspreiden. Momenteel hebben we fantastisch mooi weer en is het uitzonderlijk rustig op het strand; hierdoor trekken we nogal veel vreemdelingen aan, veeleer gaat het om gezinspubliek, alsook een grote groep Walen, die een beetje van de rust komen proeven. What the hell zeg, niet iedereen is in oorlog! Zo hebben vele hoofden van families, verbonden aan hun stad, beroep of aan hun militaire obligaties, hun echtgenote en kinderen op reis gestuurd naar de rand van de grote groene (= de zee). Een vlieg in de zalf is echter dat vele Grands Hôtels op de Zeedijk hun deuren hebben gesloten. In Oostende is het nog altijd wachten op enig nieuws over de oorlog. Elke dag, precies om 17 uur, is er dezelfde menigte die staat te wachten op de komst van Brusselse kranten met de laatste nieuwsgaring.

‘La Garde Civique’ blijft bewonderenswaardig zijn plicht doen. Van onze burgersoldaten eist men lange diensturen. Zij bewaken alle belangrijke plaatsen binnen de stad, patrouilleren of houden wacht aan openbare gebouwen. Dankzij hen heerst er orde in de stad. Een oprechte bravo aan de Burgerwacht; de bevolking is hen dankbaar en benadrukken volmondig hun medeleven. Ook felicitaties voor de vreemdelingen in Oostende! Op initiatief van sommigen onder hen werden inzamelingen en verkoop van kaarten georganiseerd. De inkomsten zijn schitterend en gaan het hulpfonds voor gewonden en voor families van miliciens aanvullen.

Van coherente berichtgeving kun je niet spreken. Op subtiele wijze probeert de reporter de toerist, net niet réfugié genaamd, te overhalen om in deze hectische tijden naar Oostende te komen. De zon schijnt en bovenal: er zijn toeristen aanwezig. Wat erbij komt is dat de Oostendse Burgerwacht paraat staat en alles doet wat hen bij machte is om Oostende veilig te houden. Maar de reporter weet ook dat het hem niet zal lukken de situatie mooier te beschrijven dan dat ze in werkelijkheid is. Daarom verwijst hij naar de oorlog om meteen te stellen dat ‘*niet iedereen*’ daaraan deelneemt: *er zijn nog mensen die op zoek zijn naar rust en verzet*. En sommigen onder hen gaan gezamenlijk zich inzetten door benefietacties te organiseren die ten bate vallen van zij die door de oorlog voor zeker getroffen zijn. Met dit laatste wil de reporter duiden dat in Oostende iedereen zich met elkaar verbonden voelt. De Brusselse kranten die elke avond in Oostende arriveren brengen verslag uit van een “*verre*” oorlog. Dit laatste is niet zo expliciet neergepend, maar wel zó te begrijpen.

In een artikel van de krant L'écho d'Ostende van 15 augustus 1914 lees je een andere insteek van de situatie, stel een ietwat nuchtere voorstelling. Recht voor de raap zegt de reporter dat Oostende *vreselijk* getroffen is. Niet dus door geweldpleging, eerder zijn het de economische gevolgen van de oorlog die zich elke dag meer en besist aftekenen. Ook deze reporter neemt het woord 'vluchteling' niet in de mond. Hij heeft het liever over 'verblijfsrecreanten'.

Ondertussen arriveren in Oostende mensen van meer bescheiden afkomst. Kleine gezinnen van bemiddelde ambachtslieden die de grote centra ontvluchten en blijkbaar nog vlot inwoning vinden in de volkse wijken van de stad:

Het is op het moment wanneer de toeristensector, die de economische motor van de Oostendse handel en industrie vormt, zijn inkomsten boekt dat onze stad getroffen is door het wegblijven van zijn recreanten. De inactiviteit die hierdoor is ontstaan en de kans dat deze toestand niet snel zal wijzigen, kan weleens de doodsteek betekenen voor héél wat Oostendse bedrijven. Daarom dienen de problemen snel aangepakt met de middelen die voorhanden zijn! Uiteraard is er in België tot dusver niemand die het gevoel van blijdschap heeft; het zou immers ongepast zijn om festiviteiten (17) op te zetten, stelt de reporter nog. Maar dan komt de vraag of men Oostende wil ruïneren? Een eerlijke man is aan zijn eerlijk woord gebonden en dit is wat men van deze verslaggever wel kan zeggen. Zo stelt hij de pertinente vraag of men in Oostende, ondanks de povere economische tijden, niet verplicht is om Belgische gezinnen en belande vreemdelingen, op zoek naar rust en kalmte, dient op te vangen. Hij verwijst naar 1870-71, te weten de Frans-Pruisische oorlog, waarbij Oostende een toevluchtsoord was voor Franse onderdanen. Anderzijds, bemerkt de reporter, dat niemand het Oostendse stadsbestuur kwalijk zou nemen mocht deze de belangen van zijn belastingbetalers behartigen. Het is dus wel degelijk hun taak om in alle grootsteden van ons land als in het buitenland mensen te overtuigen om naar Oostende te komen. De kuststad is nog altijd een voortreffelijke plek waar rust domineert! Natuurlijk is het niet de bedoeling het programma van evenementen en feestelijkheden terug te brengen, maar waarom geen concerten? Dit zou in elk geval het patriottisch gevoel bij de mensen oproepen. Verder merkt de reporter nog op dat het moment rijp is om tijdens deze zonnige dagen een burgerlijk clientieel van Belgische families en buitenlanders aan te trekken. Onze hoteliers zouden op die wijze hun verloren inkomsten een beetje kunnen recupereren. Of nog zou men kunnen samenwerken met de organisaties die zich bezighouden met goede doelen, met name deze die zich bezighouden met zorg en opvang van allerhande oorlogsslachtoffers. De verslaggever eindigt met een oproep aan het plaatselijk bestuur: "*Helpt de Oostendse industrie om faillissementen te voorkomen*".

De reporter was duidelijk geen roepende in de woestijn, want de plaatselijke overheid zette alle zeilen bij om ondersteuning te bieden aan zijn ondernemingen. Elke inspanning was vast de moeite waard. Maar of het stadsbestuur wel bij machte was om het *commercial level* opnieuw op punt te stellen was zeer de vraag, eerder bleek dit een issue van willen dan van kunnen!

Burgemeester August Liebaert zou op 19 augustus 1914 in diverse Frans- en Engelstalige kranten een advertentie plaatsen waarin hij liet zien dat in Oostende alles snor zat. Hotels en familiepensions waren open; ook het kursaal en zijn leeszaal. Dagelijks arriveerden tal van nieuwe badgasten. En wat verblijfskosten betrof - gezien de omstandigheden - waren deze toch zéér voordelig. Oostende was een absoluut veilige plek door zijn geografische ligging, te midden de kust van België. En om dit laatste extra in de verf te zetten verwees Liebaert naar de Oostendse vissersboten die de Noordzee doorkruisten zonder enig gevaar. Nog een aandachtspuntje bijgevoegd was het feit dat in Oostende de pakketboten het ganse jaar door in constante verbinding stonden met Engeland, dit via Dover en Folkstone.

De eerlijkheid gebiedt te stellen dat de advertentie van Liebaert slechts geklets in de ruimte was; maar toch, hij wist verduiveld goed met wat hij bezig was. Trouwens, hij niet alleen want de 'Vereniging der Hoteliers' bedankte hem publiekelijk voor de wijze waarop hij de exploitanten te hulp snelde en hen door deze nog nooit geziene moeilijke periode heen hielp. Overtuigd dat Oostende gevrijwaard bleef van gewelddadigheden was de oorlog niet meer dan een verschijnsel van korte duur en om die reden logischerwijs zou de afnemende economische bedrijvigheid als tijdelijk worden aanzien. In short-run was de enige denkbare oplossing voor de laagconjunctuur dat alle activiteiten en communicatie die tot doel hadden het Belgische kusttoerisme naar hoger niveau te brengen zoveel als mogelijk te activeren. Echter, er waren kapers op de kust en niet van de minste. Zo deelde men in Groot-Brittannië dezelfde inzet. Gerenommeerde Britse badplaatsen nodigden Belgen uit om 'als toerist' Engeland te bezoeken. Dit was het geval voor de badplaats Eastbourne in de county East Sussex. Net als Liebaert zal de Mayor of Eastbourne, een zekere W.J. Organ, zijn badplaats met lof aanprezen. Wanneer de oorlog finaal de kust van België toch bereikt, evolueren die begeerde Belgische toeristen in Eastbourne, om evidente reden, naar de status van vluchteling. Een tijd later sprak men zelfs over Eastbourne's Belgians.

Les Vacances macabres ont commencé

In het gekende naslagwerk van Elleboudt (18) en Lefèvre lees je dat de eerste "echte" vluchtelingen op dinsdagavond 11 augustus 1914 in Oostende arriveren. Het zijn Belgen en dus vluchtelingen binnen de grenzen van hun eigen land. Het gaat voornamelijk om vrouwen en kinderen die afkomstig zijn uit de streek van Tienen en Leuven. Anders dan bij de "upper class" gaan zij zich persoonlijk aanmelden op het centraal politiekantoor voor hun inschrijving. En het is dáár dat deze sukkels de nacht moeten doorbrengen. Uit wat Elleboudt hierover zegt krijg je de indruk dat Burgemeester August Liebaert niet goed wist wat hij met deze ongelukkigen moest aanvangen. Het negatieve omslagpunt in de Oostendse conjunctuurgolf, zie hierboven, was wat hem het meest zorgen maakte en bezighield.

Het is belangrijk om even stil te staan bij de houding van Liebaert! Je krijgt de indruk dat vluchtelingen zijn koude kleren niet raken. Maar schijn bedriegt: de komst van een grote groep onbemiddelde vluchtelingen was een totaal nieuw fenomeen. Bovendien wist men niet dat het hier ging om het topje van een ijsberg die in een eerstkomende tijd nog tot volgroeiheid zou komen. Beschouwd als een marginaal gebeuren zal het voor Liebaert belangrijk zijn – logischer hoe dan ook - om eerst aan de plaatselijke bevolking te denken en met name aan handelaars en bedrijven. Zodoende wilde hij de stad vrijwaren van faillissementen die dan weer een gevolg konden geven aan een niet in te schatten werkloosheid. Nog meer armoede en alvast een tekort aan levensmiddelen. Overigens was er een ander zaak waarvoor niet meteen een oplossing voorhanden was, namelijk het aanzienlijk aantal Oostendse families van *dienstplichtigen onder de wapens*. Van de ene dag op de andere waren gezinnen hun kostwinner kwijt. Je kunt het hard en onmenselijk noemen, maar als goede huisvader was burgemeester August Liebaert de vluchtelingen liever kwijt dan rijk.

Wat vluchtelingen betreft zal Liebaert een eerste oplossing vinden in het doorsturen van deze nooddrufte naar Alphonse Elleboudt. De deugdzame man had inderdaad het lot van de sukkels aangetrokken. Zijn leegstaande huis in de Kerkstraat, naast de drukkerij, richtte hij in als secretarie waar zijn goede vriend, Dr. Lefèvre, de taak vervulde van secretaris. Vluchtelingen werden er geregistreerd naar de plek van herkomst en vervolgens doorgestuurd naar beschikbare opvang. Initieel was dit de Sint-Andreasvisssersschool (Paster Pypeschool) om al vlug huisvesting te voorzien in het Lazaret Stracké. Wat wist men toen veel dat dit slechts het topje van de ijsberg was die het eerst inbeukte tegenaan het onvermogen om te begrijpen en op 't laatst tegenaan de machteloosheid om de aanhoudende vluchtelingenstroom op te vangen. In samenwerking met het stadsbestuur volgde een reorganisatie waarin de secretarie van Elleboudt een deelbureau werd voor inschrijvingen. Meerdere openbare gebouwen (19) werden opengesteld voor opvang, maar blijken in de kortste tijd opnieuw onvoldoende. Trouwens in gegeven omstandigheden, over wat men toen ambtshalve onwetend was in een vermoeide stad aan zee, gaan vluchtelingen hun refuge zelf zoeken en belanden op het strand waar ze geïmproviseerd bivakkeerden. Met enige naïviteit dacht men een uitkomst te vinden voor opvang door het ter beschikking stellen van strandcabines. Ongecompliceerd als oplossing, maar vooral verkeerd! De huisvesting was mensonwaardig en niet in overeenstemming met de sanitaire hygiëne. Neergezet achter de Koninklijke gaanderijen werd

het 'strandhuizendorp' een tentoonstelling van 'rariteit en zeldzaamheid' die een leger van nieuwsgierige toeschouwers op de been bracht en hiervoor nog met graagte een duitje deponeerden in de collectebussen die geplaatst waren aan de ingang van de site. Eind september '14 kwam aan deze situatie gelukkig een einde. De beweegreden was dat Oostende – vooral in de media - hiervoor nogal sterk over de hekel werd gehaald. Beslist was de ware aanleiding eerder het vrijkomen van opvangplaats doordat nl. vluchtelingen op dat ogenblik makkelijker konden doorreizen richting het Verenigd Koninkrijk. Tussen eind augustus en 14 oktober vertrokken ongeveer 48.000 mensen; het correcte aantal zal nooit kunnen achterhaald worden. Ook Oostendenaars namen de vlucht over de Noordzeeplas. Zelfs met zeilsloepen en stoomtreilers. Zo arriveerden velen met familie eind september in Milford Haven in Pembrokeshire (Wales). Weinig later gaan deze Oostendse vissers met eigen vaartuigen er beroepbaar aan de slag.

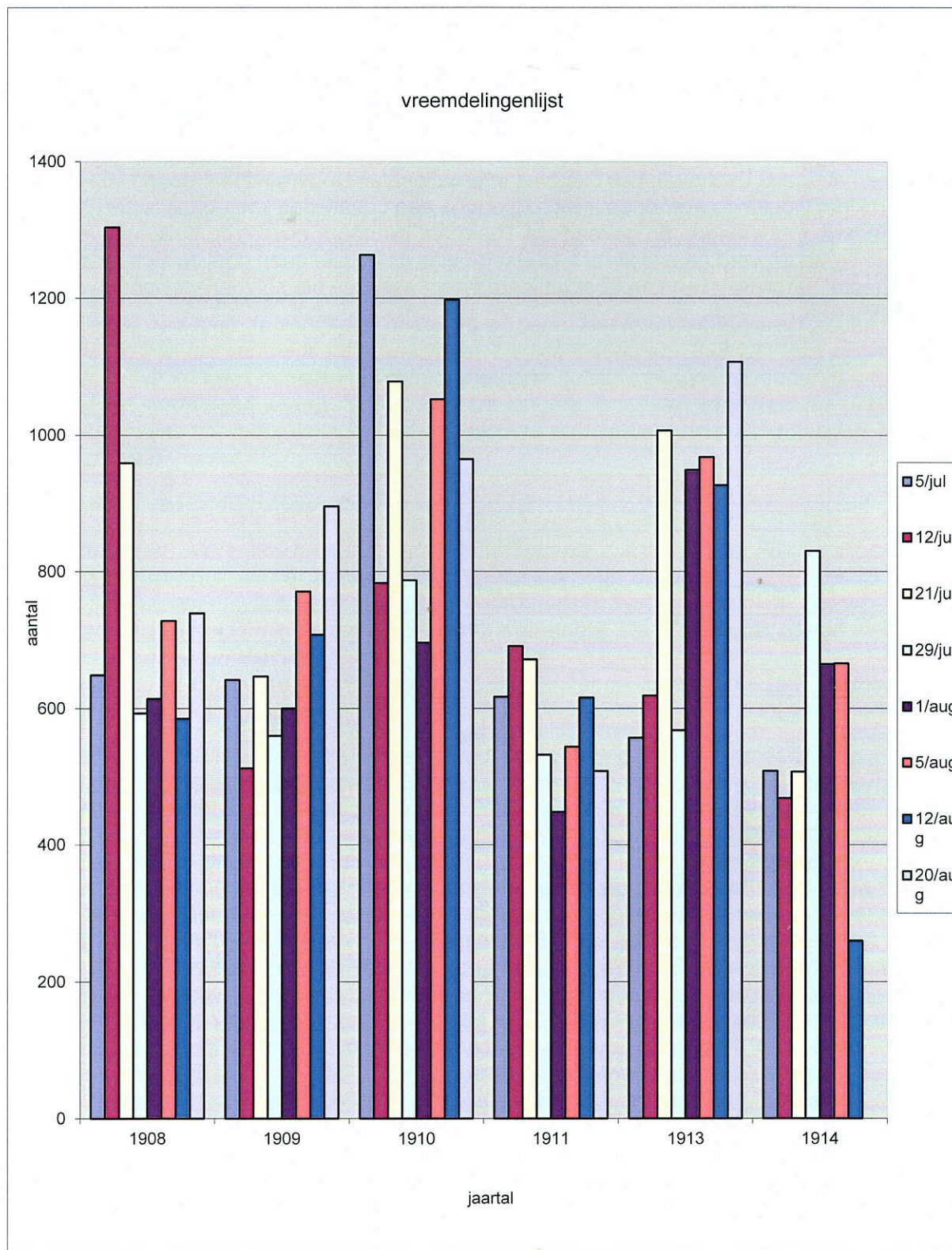
Au village des cabines.

Het doelgericht groter voorstellen van het drieste optreden van het Duitse leger ten opzichte van de burgerbevolking – en nog als 'waar' doorverteld waardoor het aan overtuigingskracht won - bracht ongeziene paniek en chaos. Tussen 12 en 14 oktober, net vóór de komst van de Duitsers, stonden elke dag aan het Zeestation ellenlange rijen mensen. Verticaal aan elkaar vastgeklonken schuivend voetje voor voetje richting havengeul met het vooruitzicht op hun eventueel vertrek. Op 14 oktober, de dag waarop de laatste mailboot Oostende verlaat, spelen er zich verschrikkelijke taferelen af. Bij de laatsten in de rij duwden goed te snappen bangeschijters zich met alle kracht vooruit waarbij in het gedrang sommigen het evenwicht verliezen om vervolgens in het water te vallen en te verdrinken. Sommigen hadden er 48 uur in de rij gestaan; te hopen in te schepen, want hoop is het laatste die sterft! En sterven; in de helse foule die enkel nog voorwaarts beoogde bleek een zuigeling van zeven weken gestorven in de armen van een moedeloze moeder. Toen de mailboot stuitend vertrok overviel achterblijvers moedeloosheid en defaitisme. En toch! Er waren die zich in elkaar herkenden, zich de hand reikten en als een sjokkende meute te voet richting Nieuwpoort trokken. De laatste trams naar De Panne waren stormenderhand ingenomen en afgeladen vol vertrokken met passagiers die er vervaarlijk aan 't buitenwerk gingen, schijnbaar in de verte als wapperend wasgoed tegenaan de aanstromende wind. Met de avond en het uitdruppelen van de laatste Belgische soldaten zal Oostende zijn vreselijke zotskap kwijtraken. De stad bleef verweesd achter. De ochtend d'r op kwam eerst een Duitse dragonder te paard de stad binnengereden; later volgde 4 huzaren met 3 militairen van de fietsinfanterie die de stad in bezit namen. Bijna dag op dag, vier jaar lang, tot 17 oktober 1918 zal Oostende onder het Duitse juk zuchten en burgerlevens afgeven door een vanuit zee nooit ophoudende Britse bombardement.

Grafiek

La Saison D'Ostende, een krant die enkel tijdens het zomerseizoen verscheen en eigendom was van Georges Daveluy, drukker en krantenuitgever (tevens uitgever van *L'Echo d'Ostende*), bevatte een vreemdelingenlijst (= seule liste officielle des étrangers). De lijsten geven een beeld over de evolutie van het aantal verblijfsrecreanten tijdens het zomerseizoen in Oostende. Ze vermeldde ook de nationaliteit van recreanten; wat echter niet in onderhavig grafiek is opgenomen! Om tot een grafiek te komen werd begrijpelijkerwijs de lijsten gebruikt die gepubliceerd waren op dezelfde dagen in opeenvolgende jaren.

Wat in de grafiek meteen opvalt is dat Oostende voor het jaar 1910 m.b.t. verblijfsrecreanten een bijzonder goed zomerseizoen had. Met uitzondering dan voor 01 augustus, maar dit zal te maken hebben met het overgangsrutueel tijdens de vakantiemaanden 'juli – augustus' (valiezenkoers). Ook het jaar 1913 toont een bijna evenwaardig lopend zomerseizoen. Als je deze resultaten in onderling verband brengt met de klimatologische omstandigheden van toen (verder te vergelijken met huidige gemiddelde klimatologische waarden, zie tabel hieronder), dan stel je vast dat een geslaagd zomerseizoen niet in overeenstemming staat met gunstige weersomstandigheden. Uiteraard hoef je het zomerweer van toen niet te beschouwen als bar slecht, integendeel zelfs, maar in tegenstelling van wat vandaag vaak wordt gesteld, was een positieve meteorologische gesteldheid niet bepalend om het aantal verblijfsrecreanten te zien groeien. Het zomerseizoen 1911 toont aan dat Oostende met een duidelijk minder aantal verblijfsrecreanten moest stellen, ondanks het prachtige zomerweer (welgeteld 16 tropische zomerdagen). Om dit fenomeen te begrijpen was verder onderzoek noodzakelijk en hieruit bleek dat het aantal verblijfsrecreanten in Oostende in niets of bijna weinig te maken hadden met het geheel van meteorologische elementen. Een mogelijke verklaring is te vinden bij de aanhoudende activiteiten en feestelijkheden die de stad aan zee organiseerde; ik denk hierbij vb. aan 'Le Grand meeting automobile d'Ostende', Le Grand Prix d'Ostende Chevaux, Grand tournois internationaux Escrimes, Les Régates Internationales Douvres-Ostende, en tal van andere. Neem daarbij dat Oostende al vóór de «Belle Epoque» een opvallende kosmopolitische ontwikkeling en reputatie had, met inbegrip en gekend als Thermaal Kuuroord alwaar de heilzame werking van geneeskrachtig water werd geëxploiteerd. Denkelijk was dit laatste geen doel op zich, want wat blijkt is dat het aantal verblijfsrecreanten best gelieerd wordt aan de vele seizoensgebonden activiteiten en feestelijkheden.

<i>Jaar (zomer)</i>	<i>Aantal uur zonneshijn</i>	<i>Neerslag</i>	<i>Gemiddelde temperatuur</i>	<i>Aantal regendagen</i>
1908	588	208 mm	16,1°C	43
1909	476	273 mm	14,8°C	56
1910	458	261 mm	15,8°C	55
1911	755	117 mm	18,4°C	34
1912	461	312 mm	15,7°C	64
1913	455	201 mm	14,7°C	53
1914	546	233 mm	16,3°C	47
<i>Gemiddelde Waarde tss 1981- 2011</i>	562	228 mm	15,5°C	44

Op 28 juni werd de Oostenrijkse troonopvolger 'aartshertog Franz-Ferdinand' en zijn vrouw in de Bosnische hoofdstad Sarajevo vermoord. De oplopende internationale spanningen zijn denkkelijk een aanleiding tot afname van het aantal verblijfsrecreanten. Voor de periode 05 tot 21 juli 1914 ligt het aantal verblijfsrecreanten in Oostende beneden het gemiddelde. We zien echter, eind juli tot 05 augustus, een toename en vermoedelijk heeft dit te maken met het alom bekende schermtoernooi dat elk jaar op hetzelfde tijdstip in Oostende is georganiseerd. Men sprak toen zelfs over 'notre' tournoi d'escrime'. Op 04 augustus vallen Duitsers ons land binnen en stellen we meteen een betekenisvolle terugval van het aantal verblijfsrecreanten. Volgens de vreemdelingenlijst in 'La Saison d'Ostende' d.d. 12 augustus 1914 zijn er slechts nog 300 verblijfs gasten ingeschreven. Op 19 augustus verschijnt de krant zonder vreemdelingenlijst. In de komende tijd; hoewel niet meer gepubliceerd, zal de vreemdelingenlijst lijnrecht de hoogte inschieten. Men heeft het echter het raden naar hoe groot deze in werkelijkheid was. Een vraag dat je hierbij kunt stellen is wanneer verblijfsrecreanten uiteindelijk de hoedanigheid van vluchteling toebedeeld kregen.

NAWERK

- (1) België, met name waar de kruising ligt tussen de Romaans-Franse en de Germaans-Duitse culturen, zijn er eeuwenlang ontelbare conflicten uitgevochten, vaak om *territoriale aanspraken tot en met geloofskwesties*. Denken we aan de veroveringen door de Romeinse expansie, de roof- en plundertochten van Vikingen, de Bourgondische expansie, de Tachtigjarige Oorlog, de expansieoorlogen van Lodewijk XIV en Napoleon Bonaparte, dit zijn de meest bekende onder de gewapende conflicten die zich vóór WO1 in België (zie Vlaanderen) hebben afgespeeld.
- (2) Tekening uit 'BAINS DE MER D'OSTENDE' Van MARS. Zie artikel 'Louis, l'aveugle de l'estacade', in tijdschrift De Plate, jrg.29, mei 2000, nr. 5, p. 127-138.
- (3) **Alfred Graaf von Schlieffen**: Hoofd van de Duitse Generale Staf van 1891 tot 1905. Bedenker van het Duitse aanvalsplan. Het Schlieffenplan werd aangepast met de komst van de nieuwe legerchef Helmuth von Moltke, een neef van von Schlieffen.

(4) **Het Schlieffen-Moltkeplan:**

Het plan had tot doel om niet via de Vogezen, maar via de twee neutrale staatjes, met name het Groothertogdom Luxemburg en België, de aartsrivaal Frankrijk aan te vallen. Resoluut, maar vooral met dwaasheid gekroond, zal België in allerhaast op 04 augustus 1914 de lotingslichting van 1899/1900 mobiliseren. Die dag viel Duitsland België binnen. België had toen 15 lichtingen onder de wapens. Het leeuwenaandeel hiervan stamde uit de tijd van het verfoeide lotingssysteem. De lichtingen van 1899 tot 1905, noem ze gerust de ouwe knarren der dienstplichtigen, werden belast met o.m. de ondersteunende taken of het verdedigen van vestingwerken. De jongere lichtingen, van 1906 tot 1913, vormden doorgaans het mobiele leger. De onvolledige lichting van 1914 zal in januari 1915 in het strijdperk treden.

(5) **Bedenking van ondergetekende.**

- (6) **Geallieerden**: Vóór WO1 bestond de Triple Entente uit de Derde Franse Republiek, het Russisch Keizerrijk en het Britse Empire. In de loop van de oorlog gaan er ± 25 landen de alliantie vervoegen, waaronder al in 1914: het Koninkrijk Servië - Koninkrijk België - Koninkrijk Montenegro - Keizerrijk Japan en Prinsdom Andorra. De Verenigde Staten van Amerika vervoegen de alliantie in 1917.

Centralen: Het Duitse Keizerrijk - Het Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije - Het Ottomaanse Rijk en het Koninkrijk Bulgarije.

- (7) **Standbeeld Koning Leopold I**: ingehuldigd op maandag 5 augustus 1901 in aanwezigheid van Koning Leopold II. De ontwerper was Jacques Graaf de Lalaing. Zie Norbert HOSTYN: 'Het Ruitersstandbeeld Leopold I', in De Plate, XII, 1983, p. 21. (Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende). Vandaag hebben we geen besef meer welke betekenis dit standbeeld had voor Oostende en zijn inwoners. Opgericht uit dankbaarheid aan Koning Leopold I (en zijn zoon koning Leopold II). De oprichting beklemtoonde de erkentelijkheid van Oostende aan de eerste Belgische vorsten voor de welvaart en het welzijn van de stad waarvan zij de oorzakelijke reden waren. Onder hun regerende macht zal Oostende een uitbreiding kennen met hoofdstedelijke allures. Het standbeeld wordt een symbool van het institutionele vertrouwen van de Oostendse bevolking in het koningshuis en de verschillende politieke en maatschappelijke instituties. De ansichtkaart (verzonden september 1903) met afbeelding van het standbeeld met de Belgische driekleur bevestigt dit onderhavige. Elk jaar, op 21 juli, op de nationale feestdag, vindt aan het monument een bloemenhulde plaats. Het is duidelijk dat op 04 augustus 1914, toen de veiligheidsbeleving onder druk kwam te staan, dat mensen toevlucht zochten in een tastbaar symbool van de constitutionele monarchie en dit vonden in het standbeeld van Koning Leopold I. De koning van België stond immers voor het behoud van de onafhankelijkheid van zijn landgenoten (≠ onderdanen, zie eedaflegging Leopold I).

Wat in de grafiek meteen opvalt is dat Oostende voor het jaar 1910 m.b.t. verblijfsrecreanten een bijzonder goed zomerseizoen had. Met uitzondering dan voor 01 augustus, maar dit zal te maken hebben met het overgangsritueel tijdens de vakantiemaanden 'juli – augustus' (valiezenkoers). Ook het jaar 1913 toont een bijna evenwaardig lopend zomerseizoen. Als je deze resultaten in onderling verband brengt met de klimatologische omstandigheden van toen (verder te vergelijken met huidige gemiddelde klimatologische waarden, zie tabel hieronder), dan stel je vast dat een geslaagd zomerseizoen niet in overeenstemming staat met gunstige weersomstandigheden. Uiteraard hoef je het zomerweer van toen niet te beschouwen als bar slecht, integendeel zelfs, maar in tegenstelling van wat vandaag vaak wordt gesteld, was een positieve meteorologische gesteldheid niet bepalend om het aantal verblijfsrecreanten te zien groeien. Het zomerseizoen 1911 toont aan dat Oostende met een duidelijk minder aantal verblijfsrecreanten moest stellen, ondanks het prachtige zomerweer (welgeteld 16 tropische zomerdagen). Om dit fenomeen te begrijpen was verder onderzoek noodzakelijk en hieruit bleek dat het aantal verblijfsrecreanten in Oostende in niets of bijna weinig te maken hadden met het geheel van meteorologische elementen. Een mogelijke verklaring is te vinden bij de aanhoudende activiteiten en feestelijkheden die de stad aan zee organiseerde; ik denk hierbij vb. aan 'Le Grand meeting automobile d'Ostende', Le Grand Prix d'Ostende Chevaux, Grand tournois internationaux Escrimes, Les Régates Internationales Douvres-Ostende, en tal van andere. Neem daarbij dat Oostende al vóór de «Belle Epoque» een opvallende kosmopolitische ontwikkeling en reputatie had, met inbegrip en gekend als Thermaal Kuuroord alwaar de heilzame werking van geneeskrachtig water werd geëxploiteerd. Denkelijk was dit laatste geen doel op zich, want wat blijkt is dat het aantal verblijfsrecreanten best gelieerd wordt aan de vele seizoensgebonden activiteiten en feestelijkheden.

<i>Jaar (zomer)</i>	<i>Aantal uur zonneshijn</i>	<i>Neerslag</i>	<i>Gemiddelde temperatuur</i>	<i>Aantal regendagen</i>
1908	588	208 mm	16,1°C	43
1909	476	273 mm	14,8°C	56
1910	458	261 mm	15,8°C	55
1911	755	117 mm	18,4°C	34
1912	461	312 mm	15,7°C	64
1913	455	201 mm	14,7°C	53
1914	546	233 mm	16,3°C	47
<i>Gemiddelde Waarde tss 1981- 2011</i>	562	228 mm	15,5°C	44

Op 28 juni werd de Oostenrijkse troonopvolger 'aartshertog Franz-Ferdinand' en zijn vrouw in de Bosnische hoofdstad Sarajevo vermoord. De oplopende internationale spanningen zijn denkkelijk een aanleiding tot afname van het aantal verblijfsrecreanten. Voor de periode 05 tot 21 juli 1914 ligt het aantal verblijfsrecreanten in Oostende beneden het gemiddelde. We zien echter, eind juli tot 05 augustus, een toename en vermoedelijk heeft dit te maken met het alom bekende schermtoernooi dat elk jaar op hetzelfde tijdstip in Oostende is georganiseerd. Men sprak toen zelfs over 'notre tournoi d'escrime'. Op 04 augustus vallen Duitsers ons land binnen en stellen we meteen een betekenisvolle terugval van het aantal verblijfsrecreanten. Volgens de vreemdelingenlijst in 'La Saison d'Ostende' d.d. 12 augustus 1914 zijn er slechts nog 300 verblijfsgasten ingeschreven. Op 19 augustus verschijnt de krant zonder vreemdelingenlijst. In de komende tijd; hoewel niet meer gepubliceerd, zal de vreemdelingenlijst lijnrecht de hoogte inschieten. Men heeft het echter het raden naar hoe groot deze in werkelijkheid was. Een vraag dat je hierbij kunt stellen is wanneer verblijfsrecreanten uiteindelijk de hoedanigheid van vluchteling toebedeeld kregen.

NAWERK

- (1) België, met name waar de kruising ligt tussen de Romaans-Franse en de Germaans-Duitse culturen, zijn er eeuwenlang ontelbare conflicten uitgevochten, vaak om *territoriale aanspraken tot en met geloofskwesties*. Denken we aan de veroveringen door de Romeinse expansie, de roof- en plundertochten van Vikingen, de Bourgondische expansie, de Tachtigjarige Oorlog, de expansieoorlogen van Lodewijk XIV en Napoleon Bonaparte, dit zijn de meest bekende onder de gewapende conflicten die zich vóór WO1 in België (zie Vlaanderen) hebben afgespeeld.
- (2) Tekening uit 'BAINS DE MER D'OSTENDE' Van MARS. Zie artikel 'Louis, l'aveugle de l'estacade', in tijdschrift De Plate, jrg.29, mei 2000, nr. 5, p. 127 -138.
- (3) **Alfred Graaf von Schlieffen**: Hoofd van de Duitse Generale Staf van 1891 tot 1905. Bedenker van het Duitse aanvalsplan. Het Schlieffenplan werd aangepast met de komst van de nieuwe legerchef Helmuth von Moltke, een neef van von Schlieffen.

(4) **Het Schlieffen-Moltkeplan:**

Het plan had tot doel om niet via de Vogezen, maar via de twee neutrale staatjes, met name het Groothertogdom Luxemburg en België, de aartsrivaal Frankrijk aan te vallen. Resoluut, maar vooral met dwaasheid gekroond, zal België in allerhaast op 04 augustus 1914 de lotingslichting van 1899/1900 mobiliseren. Die dag viel Duitsland België binnen. België had toen 15 lichtingen onder de wapens. Het leeuwenaandeel hiervan stamde uit de tijd van het verfoeide lotingssysteem. De lichtingen van 1899 tot 1905, noem ze gerust de ouwe knarren der dienstplichtigen, werden belast met o.m. de ondersteunende taken of het verdedigen van vestingwerken. De jongere lichtingen, van 1906 tot 1913, vormden doorgaans het mobiele leger. De onvolledige lichting van 1914 zal in januari 1915 in het strijdperk treden.

- (5) Bedenking van ondergetekende.
- (6) **Geallieerden**: Vóór WO1 bestond de Triple Entente uit de Derde Franse Republiek, het Russisch Keizerrijk en het Britse Empire. In de loop van de oorlog gaan er ± 25 landen de alliantie vervoegen, waaronder al in 1914: het Koninkrijk Servië - Koninkrijk België – Koninkrijk Montenegro – Keizerrijk Japan en Prinsdom Andorra. De Verenigde Staten van Amerika vervoegen de alliantie in 1917.
Centralen: Het Duitse Keizerrijk – Het Keizerrijk Oostenrijk-Hongarije – Het Ottomaanse Rijk en het Koninkrijk Bulgarije.

- (7) **Standbeeld Koning Leopold I**: ingehuldigd op maandag 5 augustus 1901 in aanwezigheid van Koning Leopold II. De ontwerper was Jacques Graaf de Lalaing. Zie Norbert HOSTYN: 'Het Ruitersstandbeeld Leopold I', in De Plate, XII, 1983, p. 21. (Monumenten, beelden & gedenkplaten te Oostende). Vandaag hebben we geen besef meer welke betekenis dit standbeeld had voor Oostende en zijn inwoners. Opggericht uit dankbaarheid aan Koning Leopold I (en zijn zoon koning Leopold II). De oprichting beklemtoonde de erkentelijkheid van Oostende aan de eerste Belgische vorsten voor de welvaart en het welzijn van de stad waarvan zij de oorzakelijke reden waren. Onder hun regerende macht zal Oostende een uitbreiding kennen met hoofdstedelijke allures. Het standbeeld wordt een symbool van het institutionele vertrouwen van de Oostendse bevolking in het koningshuis en de verschillende politieke en maatschappelijke instituties. De ansichtkaart (verzonden september 1903) met afbeelding van het standbeeld met de Belgische driekleur bevestigt dit onderhavige.
Elk jaar, op 21 juli, op de nationale feestdag, vindt aan het monument een bloemenhulde plaats. Het is duidelijk dat op 04 augustus 1914, toen de veiligheidsbeleving onder druk kwam te staan, dat mensen toevlucht zochten in een tastbaar symbool van de constitutionele monarchie en dit vonden in het standbeeld van Koning Leopold I. De koning van België stond immers voor het behoud van de onafhankelijkheid van zijn landgenoten (≠ onderdanen, zie eedaflegging Leopold I).

- (8) Titel uit een gedicht van de Brugse priester-leraar Lodewijk DE BO. Geboren te Beveren aan de Leie op 27.09.1826/ Priester gewijd te Brugge op 15.03.1851 / † Poperinge op 25 juni 1885
- (9) Het inluiden van de moderniteit bracht een secularisatiebeweging opgang. De eerlijkheid gebiedt te duiden dat deze beweging initieel in zéér beperkte maatschappelijke kringen zich voordeed en dan met behoorlijke inherente traagheid verliep.
- (10) **Kardinaal Désiré-Joseph Mercier:**

° Eigenbrakel 21.11.1851 - † Brussel 23.01.1926.

Priester gewijd 04.04.1874

Aartsbisschop van Mechelen benoemd 07.02.1906

Kardinaal in 1907

Kardinaal Mercier zal zich door zijn houding tijdens WO1 onsterfelijk maken in België (en dáárbuiten). Hij zal openlijk en onophoudelijke daden van verzet stellen tegenover de Duitse agressor.

Deze geestelijke stond voor een unitair Franstalig België. Na 1918 toonde hij zich bezorgd om de nationale eenheid. Uit hoofde daarvan bestreed hij de eisen van de Vlaamse Beweging en verzette zich tegen de vernederlandsing van het onderwijs in Vlaanderen, in het bijzonder dan het universitair onderwijs. Bij onze Franstalige landgenoten blijft de reputatie van Mercier tot vandaag ijzersterk aanwezig.

- (11) **'Visserskapel / Onze-Lieve-Vrouw-ter-Duinen'**

Zie inventarisatie Onroerend Erfgoed. Beschermd als monument: "Visserskapel en omgeving" (dorpsgezicht) bij M.B. van 22/09/1982.

Gelegen in een beboomd parkje met een altaartafel, zitbanken en een ommegang met staties. Er is een kaarsenhuis in de vorm van een Lourdesgrot. Tegen de noordelijke puntgevel van de kapel is er een (denkelijk oorspronkelijke) houten crucifix uit 1736. Binnenin de kapel bevindt er zich een neogotisch altaar met het devotiebeeld. De huidige kapel dateert van 1736 (met verbouwing in 1937) en vervangt een houten kapel uit 1717.

De site is een bedevaartsoord sinds 1710 / 1715 waar zich een O.L. Vrouwbeeld bevond bevestigd aan een paal. Op 08 augustus 1907 werd het Mariabeeldje gestolen en werd ze vervangen door het huidige. De kapel is altijd een bedevaartplek geweest voor vissers. Binnenin hangen foto's, initieel over schepen met de namen van de bemanning en de datum van een scheepsramp. Niet zo lang overheersen nu foto's als bidprentjes van afgestorven uit alle windstreken (zie toerisme). Op de derde zondag van mei trekt ieder jaar een processie naar de Visserskapel en voert dan langs de Mariagrot en de ommegang met staties.

(12) Rekrutering

Bij het begin van de oorlog waren er geen noemenswaardige belemmeringen om zich als kandidaat-vrijwilliger te engageren. Voor sommigen ging het zelfs bijzonder snel. Dit was uiteraard het geval voor militairen op rust, vrijwilligers met bepaalde technische vaardigheden als voor burgerwachters. De reden dat burgerwachters als vrijwilliger in dienst gingen was dat de Burgerwacht als instelling maar niet gemobiliseerd werd, wat finaal ook nooit zal gebeuren. In diensttreden als vrijwilliger was de enige manier waarop een vaderlandslievende burgerwachter tot volle actie kon komen. Alle voornoemde kandidaten beschikten over een zekere (militaire) kennis waardoor ze meteen 'fit to serve' werden beschouwd. De overheid deed ook nog een oproep aan voormalige officieren. De bedoeling hiervan was een formatie van instructeurs samen te stellen die in een hoog tempo rekruten konden klaarstomen. Om vrijwilligers binnen te halen werd er in elk garnizoen een rekruteringscommissie opgericht. Vaak bestond een dergelijke commissie uit een gepensioneerd legerofficier en een detacherende arts van een militair hospitaal of een civiele arts; bij gebrek aan. In het begin werden rekruten sneller dan het verstand ingehaald. Dit nattevingerwerk bracht met zich mee dat na korte tijd het aantal ongeschikten binnen de rangen van de 'volontaires' zienderogen aangroeide. Eind augustus bericht Generaal-majoor Infanterie Theodore Baron de Jamblinne de Meux dat binnen zijn brigade er 300 ongeschikten bevonden. Dit betekende dat één op de tien soldaten inadequaaat bleek te zijn. Bij de incompetente elementen behoorde Jean-Marie Klaploper en zijn maten. Mensen die dachten door hun indiensttreding met kousen en schoenen in de hemel te komen. Vaak ging het om individuen uit een marginaal milieu met een moeilijke levensloop en een duidelijk tekort aan basiseducatie.

(13) Scouting

Te weten de vertegenwoordigers van de Belgische Boy Scouts als de Belgische Katholieke Scouts. Het tot stand komen van scoutingsgroepen in ons land was voor de hand liggend. Ontstaan in Groot-Brittannië zal deze internationale jeugdbeweging, begin de twintigste eeuw, binnen de Anglicaanse genootschappen in ons land voor het eerst opgang vinden. In Brussel en Antwerpen, toen al zogenaamde centrumsteden met belangrijke commerciële functie, verbleven er omvangrijke Engelse settlers; het is in die twee steden dat de (Belgische) scouting gestalte krijgt. Belangrijk om op te merken is dat de Belgische Katholieke Scouts zich zeer geleidelijk gaat ontwikkelen. Dit komt doordat de scouting een Anglicaans concept is en levensbeschouwelijk voor katholieken onaanvaardbaar. De effectieve bloei komt pas na WO1 en is mogelijk geweest nadat Kardinaal Mercier uitdrukkelijk zijn fiat gaf.

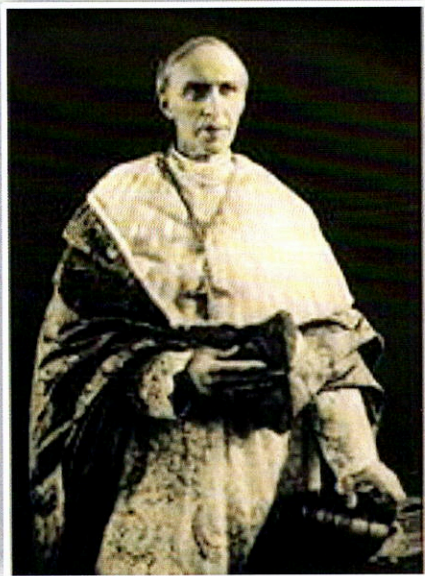
(14) Scoutvaandel

Het overhandigen van een officiële Scoutsvaandel aan de eerste groep scouting van Oostende diende plaats te vinden op 04 augustus 1914. Wat dus niet gebeurde. Gedurende de ganse oorlog en bezetting van Oostende hield de huisarts Kockenpoo, Voorzitter van de Oostendse Commissie van 'Boy-Scouts', het vaandel veilig bij zich thuis. Op de vlag werd in gouden letters de naam van André Kies geborduurd op vraag en kosten van Hubert Kies, vader van.

Op de afbeelding verscholen vaandeldrager Dedrie. →

- (8) Titel uit een gedicht van de Brugse priester-leraar Lodewijk DE BO. Geboren te Beveren aan de Leie op 27.09.1826/ Priester gewijd te Brugge op 15.03.1851 / † Poperinge op 25 juni 1885
- (9) Het inluiden van de moderniteit bracht een secularisatiebeweging op gang. De eerlijkheid gebiedt te duiden dat deze beweging initieel in zéér beperkte maatschappelijke kringen zich voordeed en dan met behoorlijke inherente traagheid verliep.
- (10) **Kardinaal Désiré-Joseph Mercier:**

° Eigenbrakel 21.11.1851 - † Brussel 23.01.1926.
 Priester gewijd 04.04.1874
 Aartsbisschop van Mechelen benoemd 07.02.1906
 Kardinaal in 1907

Kardinaal Mercier zal zich door zijn houding tijdens WO1 onsterfelijk maken in België (en dáárbuiten). Hij zal openlijk en onophoudelijke daden van verzet stellen tegenover de Duitse agressor.

Deze geestelijke stond voor een unitair Franstalig België. Na 1918 toonde hij zich bezorgd om de nationale eenheid. Uit hoofde daarvan bestreed hij de eisen van de Vlaamse Beweging en verzette zich tegen de vernederlandsing van het onderwijs in Vlaanderen, in het bijzonder dan het universitair onderwijs. Bij onze Franstalige landgenoten blijft de reputatie van Mercier tot vandaag ijzersterk aanwezig.

- (11) **'Visserskapel / Onze-Lieve-Vrouw-ter-Duinen'**

Zie inventarisatie Onroerend Erfgoed. Beschermd als monument: "Visserskapel en omgeving" (dorpsgezicht) bij M.B. van 22/09/1982.

Gelegen in een beboomd parkje met een altaartafel, zitbanken en een ommegang met staties. Er is een kaarsenhuis in de vorm van een Lourdesgrot. Tegen de noordelijke puntgevel van de kapel is er een (denkelijk oorspronkelijke) houten crucifix uit 1736. Binnenin de kapel bevindt er zich een neogotisch altaar met het devotiebeeld. De huidige kapel dateert van 1736 (met verbouwing in 1937) en vervangt een houten kapel uit 1717.

De site is een bedevaartsoord sinds 1710 / 1715 waar zich een O.L. Vrouwbeeld bevond bevestigd aan een paal. Op 08 augustus 1907 werd het Mariabeeldje gestolen en werd ze vervangen door het huidige. De kapel is altijd een bedevaartplek geweest voor vissers. Binnenin hangen foto's, initieel over schepen met de namen van de bemanning en de datum van een scheepsramp. Niet zo lang overheersen nu foto's als bidprentjes van afgestorven uit alle windstreken (zie toerisme). Op de derde zondag van mei trekt ieder jaar een processie naar de Visserskapel en voert dan langs de Mariagrot en de ommegang met staties.

(12) Rekrutering

Bij het begin van de oorlog waren er geen noemenswaardige belemmeringen om zich als kandidaat-vrijwilliger te engageren. Voor sommigen ging het zelfs bijzonder snel. Dit was uiteraard het geval voor militairen op rust, vrijwilligers met bepaalde technische vaardigheden als voor burgerwachters. De reden dat burgerwachters als vrijwilliger in dienst gingen was dat de Burgerwacht als instelling maar niet gemobiliseerd werd, wat finaal ook nooit zal gebeuren. In diensttreden als vrijwilliger was de enige manier waarop een vaderlandslievende burgerwachter tot volle actie kon komen. Alle voornoemde kandidaten beschikten over een zekere (militaire) kennis waardoor ze meteen 'fit to serve' werden beschouwd. De overheid deed ook nog een oproep aan voormalige officieren. De bedoeling hiervan was een formatie van instructeurs samen te stellen die in een hoog tempo rekruten konden klaarstomen. Om vrijwilligers binnen te halen werd er in elk garnizoen een rekruteringscommissie opgericht. Vaak bestond een dergelijke commissie uit een gepensioneerd legerofficier en een detacherende arts van een militair hospitaal of een civiele arts; bij gebrek aan. In het begin werden rekruten sneller dan het verstand ingehaald. Dit nattevingerwerk bracht met zich mee dat na korte tijd het aantal ongeschikten binnen de rangen van de 'volontaires' zienderogen aangroeide. Eind augustus bericht Generaal-majoor Infanterie Theodore Baron de Jamblinne de Meux dat binnen zijn brigade er 300 ongeschikten bevonden. Dit betekende dat één op de tien soldaten inadequaaat bleek te zijn. Bij de incompetente elementen behoorde Jean-Marie Klaploper en zijn maten. Mensen die dachten door hun indiensttreding met kousen en schoenen in de hemel te komen. Vaak ging het om individuen uit een marginaal milieu met een moeilijke levensloop en een duidelijk tekort aan basiseducatie.

(13) Scouting

Te weten de vertegenwoordigers van de Belgische Boy Scouts als de Belgische Katholieke Scouts. Het tot stand komen van scoutingsgroepen in ons land was voor de hand liggend. Ontstaan in Groot-Brittannië zal deze internationale jeugdbeweging, begin de twintigste eeuw, binnen de Anglicaanse genootschappen in ons land voor het eerst opgang vinden. In Brussel en Antwerpen, toen al zogenaamde centrumsteden met belangrijke commerciële functie, verbleven er omvangrijke Engelse settlers; het is in die twee steden dat de (Belgische) scouting gestalte krijgt. Belangrijk om op te merken is dat de Belgische Katholieke Scouts zich zeer geleidelijk gaat ontwikkelen. Dit komt doordat de scouting een Anglicaans concept is en levensbeschouwelijk voor katholieken onaanvaardbaar. De effectieve bloei komt pas na WO1 en is mogelijk geweest nadat Kardinaal Mercier uitdrukkelijk zijn fiat gaf.

(14) Scoutvaandel

Het overhandigen van een officiële Scoutsvaandel aan de eerste groep scouting van Oostende diende plaats te vinden op 04 augustus 1914. Wat dus niet gebeurde. Gedurende de ganse oorlog en bezetting van Oostende hield de huisarts Kockenpoo, Voorzitter van de Oostendse Commissie van 'Boy-Scouts', het vaandel veilig bij zich thuis. Op de vlag werd in gouden letters de naam van André Kies geborduurd op vraag en kosten van Hubert Kies, vader van.

Op de afbeelding verscholen vaandeldrager Dedrie. →

(15) Stormfuseliers

Soldaten die voornamelijk werden ingezet voor gevaarlijke (verkenning) opdrachten, nog vaak in de eerste linies aan het front.

(16) BELGISCHE KINDSOLDATEN

De leeftijd waarop André Kies als vrijwilliger wordt gerekruteerd vraagt om gerichte aandacht! Niet eens jongvolwassene en op zoek naar eer en glorie. De kerel was het product van een scoutsbeweging die vanaf de eerste dag van de oprichting zich tot doel stelde om jonge mensen via zijn werking klaar te stomen voor een militaire carrière. Vanuit dit eigenzinnige denkbeeld valt te begrijpen dat 'Kies' evenals zijn leeftijdsgenootjes vurig stonden te verlangen naar de dag waarop ze voluit konden gaan in wat hen zolang was voorgespiegeld.

De toen gangbare levensbeschouwingen deed betrokkene als zoveel tijdgenootjes zoeken naar een manier waarop je best deze kon invullen; het betekende gewoon een opeenvolging van oorzaak en aanleiding met gevolg dat dienstneming uiteindelijk de evidentie zelve bleek. Overigens werden deze jonge spelers aangemoedigd door het feit dat een prins van België, de latere koning Leopold III, in 1915, als veertienjarige ingelijfd werd bij het 12de linieregiment. Van een voorbeeldfunctie die telt! De sociale druk om volontair te worden zal een dwingend, maar gelijktijdig aantrekkelijk gevoel gehad hebben. Men ging voor de goede naam, om op een positieve wijze bekend te staan. Het negatieve echter aan dit geambieerd streven is dat lof die we inoogsten snel verdwijnt als je er niet meer bent; onvergankelijke roem is aan weinigen besteed.

Belgische kindsoldaten in WO1; ze zijn er weldegelijk geweest! Het is een zwarte bladzijde in de Belgische geschiedenis die vandaag het daglicht schuwt en waarvan de meesten 'with increasing disbelief' naar opkijken.

De afbeelding hiernaast toont het graf nr. 1280 op de militaire begraafplaats in Adinkerke (De Panne). Dit is het graf van:

Dominicus DIERICKX

Geboren in Sint-Jans-Molenbeek op 02 januari 1901.
Soldaat bij het 14de Linieregiment

sneuveld op 06 juni 1916.

Dominicus was vijftien en vijf maand oud toen hij stierf. Bij de rekrutering was de jongen nog geen 15 jaar oud! Kan het zijn dat het hier gaat om een scout ingelijfd bij het terugtrekkend leger!

Bij het Instituut voor Veteranen / Het Nationaal Instituut voor oorlogsinvaliden en oud-strijders / was het kind-soldaat niet bekend. En waarvan zovelen....

Het is onduidelijk hoe zoiets is kunnen gebeuren. Tot nu toe behoud ik een lijst waarop 16 veertien-vijftienjarigen jongeren staan, gevallen op het veld van eer, zoals men dit zo mooi zegt. Je beschouw het alvast als het product van onfatsoenlijke en inefficiënte houding van het overheidsapparaat bij een buitensporige campagne voor rekrutering van broodnodige manschappen. Twee derden van de Oostendse scouts, dit zijn 24 jongens (zegt Evert de Pauw), komen in het leger terecht. Denkkelijk als vrijwilliger, want ik heb mijn twijfels of dat deze 'onschuldigen' dienstplichtig waren. En denk nu vooral niet dat de kous hiermee af is! Wervingscommissies kregen mannen over de vloer waarvan hun ouderdom meer deed denken aan een inschrijving bij een RVT dan voor rekrutering bij het leger. Te jong, te oud. Uiteindelijk schromelijk te laat om tot de vaststelling te komen dat een ouderdomslimiet voor aanwerving van vrijwilligers zich opdrong. Het Ministerie van Oorlog zal de leeftijdsgrenzen brengen op het wettelijke toelaatbare voor rekrutering van beroepsvrijwilligers (vanaf 16 jaar). De beslissing kwam als mosterd na de maaltijd; ondertussen waren er heel wat van die mensen effectief als soldaat ingezet en misschien gesneuveld.

(17) Festiviteiten

Het plaatselijk bestuur van Oostende besliste al op 5 augustus om alle afgekondigde concerten niet te laten doorgaan. Het toneelseizoen evenals het Bestendig Festival werden opgeschort. De kursaalconcessionaris werd verzocht om de dansfeesten niet meer te organiseren. De concessionaris kon echter zelf beslissen of hij de alom gekende muziekavonden (met o.a. Léandre Vilain) zou laten plaatsvinden. Dat begin augustus mensen in Oostende arriveerden om rust en kalmte te vinden is maar al te waar. Of ze nu meteen als vluchtelingen te bestempelen waren is een andere vraag! Het leeuwenaandeel onder hen was afkomstig uit Wallonië en voornamelijk ging het om deelgenoten van de 'upper class'. Deze sociale groep - gekenmerkt door privéonderwijs, eigen woonoorden, sterke onderlinge familiale en zakelijke betrekkingen, enz. - zochten aan de kust een comfortabele omgeving totdat betere tijden zich aftekenden. Terwijl dat mensen die voor hun levensonderhoud afhankelijk waren van eigen arbeid, er niet in slaagden om tijdelijk het gewapend conflict, vooral hun bedreigde woonplek, te verlaten. Als de sociale groep van gefortuneerden niet in het straatbeeld van Oostende opvielen, was dat omdat zij initieel als toerist ingeschreven waren. Deze mensen behoefden ook geen bijstand.

(18) Alphonse Elleboudt

Gemeenteraadslid en uitgever lokaal weekblad De Zeewacht.

(19) Opvang

De Oostendse gemeenteraad nam op 04 september uiteindelijk maatregelen voor opvang en huisvesting van vluchtelingen. Een lijst werd samengesteld van zogenaamde toevluchtsoorden met een eigen bestuur. Bij elke locatie werd op vrijwillige basis een gemeenteraadslid aangesteld die de verantwoordelijkheid, het bestuur en toezicht onder zijn hoede nam. De bedoeling was dat de verantwoordelijke alles in goede banen zou leiden en een secretarie zou samenstellen voor administratieve taken. Die secretarie was samengesteld dan nog uit een eigen vriendenkring, eventueel eigen personeel (indien voorhanden) en alvast uit leden van het onderwijzend personeel. Aan allen gemeen was de taak van de secretarieën voornamelijk vluchtelingen te voorzien van voeding en een slaapplek. Wat gezondheidszorg betekende zou er beroep gedaan worden op medische stadsdiensten. Elke secretarie maakte een nauwkeurige lijst op wie en in welke opvang verbleef. De lijst bevatte de naam, voornaam, geboortjaar, plaats van herkomst en de reden waarom de persoon zich in Oostende bevond. Ook bijzonderheden werden genoteerd, zoals bijvoorbeeld het kapitaal waarover men beschikte of zelfs een bewijs van toestemming tot voorlopig verblijf in Engeland (zie doorreizen). De gemeenteraad voorzag in zijn regelgeving dat een centraal kantoor diende opgericht waar nieuw gearriveerde vluchtelingen zich verplicht dienden aan te melden. Van daaruit werden de mensen doorgestuurd naar een opvang. Het was een zekere Jean Gabriel, uitbater van de schouwburg op de wijk Hazegras, die zijn gebouw ter beschikking stelde als centraal kantoor.

Lijst van de toevluchtsoorden en hun verantwoordelijken (= gemeenteraadsliden):

- 1. Centraal Kantoor (schouwburg Hazegras); de schoolgebouwen Hazegras**
Elleboudt en Jean.
- 2. Koninklijke Gaanderijen, Fort Wellington, het Luna Park en het Kantoor der Baden**
de Vrière en Deweerdt.
- 3. Middelbare school, Nijverheidsschool en de school in de Schippersstraat**
Metsu en Rau
- 4. Koninklijk Atheneum, Garage voor automobielen en het kursaal**
Verdeyen
- 5. Huishoudschool, School in de Sint Petersburgstraat en in de Constantinopelstraat**
Dejardin
- 6. Koninklijke Stallen**
Laroye

7. **Scholen van Mariakerke, Water- en Geneeskundig Instituut**
Kesteloot en Van Dycke
8. **Katholieke school in de Stuiverstraat, Nieuwlandstraat en in de Steenbakkersstraat**
Lams en Mollet
9. **De Katholieke school in de Sint Sebastiaanstraat, de Sint-Andreasschool en de Vissersgilde**
Hamman
10. **Gemeenteschool in de Constantinopelstraat en in de Wittenonnenstraat**
Cornelis
11. **De Katholieke school in de Constantinopelstraat en de Volksbond**
Lescrauwaet
12. **Het Onze-Lieve-Vrouwecollege**
Baels.

Eerste Wereldoorlog, vluchtelingen in het Zeestation

Afbeelding uit: 'Onze Helden - Gestorven voor het vaderland'. Anonieme foto.
Verz. Kusterfgoed Middenkust, objectnummer FT/B3540
Bewaarinstelling: Stadsarchief Oostende
Herkomst: dhr. Albert Weckhuyzen, Oostende

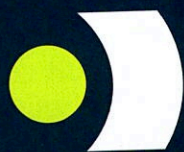
Notenapparaat :

- **Publicatie:** "1914- 1918 Oostende onder de Duitse Bezetting"
door **A. Elleboudt en G. Lefèvre**
Uitgeverij: Published in Oostende (uitgave van de plaatselijke krant: 'De Zeewacht')
Door Drukkerij UNITAS NV
- **Publicatie:** "Oostende 14 - 18 / Oostende onder de Duitse Bezetting"
door **Ferdinand Gevaert en Freddy Hubrechtsen**
Uitgeverij: Published in 1995 Veurne
Door De Klaproos Veurne – gedrukt bij Groeninghe, Kortrijk.
- **Publicatie:** "Strukturplanning te Oostende / Herwaardering van de badstad"
door **Frans Decroos, Stadsingenieur, in samenwerking met SV Groep Planning**
Uitgeverij: Published in 2004 Oostende
door 'Groep Planning in opdracht van het stadsbestuur van Oostende' – D/1988/2420/.
- **Publicatie:** "Be prepared / De merkwaardige geschiedenis van de sea-scouts in Oostende".
door **Evert de Pauw**
Uitgeverij: Published in 2004 Oostende
door 'Stadsarchief Oostende / archivaris mevrouw Claudia Vermaut'
- **Publicatie:** "Affiches uit W.O.1 – inventaris collectie Heemkring De Plate".
door **Freddy Hubrechtsen**
Uitgeverij: Published in 2014 Oostende
door de Koninklijke Oostendse Heem- en Geschiedkundige Kring 'De Plate' in samenwerking met de dienst Cultuur van de stad Oostende'.
- **Publicatie:** "Kort begrip der geschiedenis van België"
door **Dr. Godfried Kurth, / Dr. Jos De Smedt**
Uitgeverij: Published in 1922 in Gent by Siffer.
- **Publicatie:** "Brugge onder de oorlog 1914 - 1918"
door **Dr. Jos De Smedt**
Uitgeverij: Published in 1955 in Brugge
Door DRUKKERIJ GRAPHICA.
- **Publicatie:** "Le 4 aout 1914 au Parlement Belge"
door **Louis Comte de Lichtervelde**
Uitgeverij: Published in 1918 Brussel / Parijs
door 'Librairie Nationale D' Art et D' Histoire' – Éditeurs G. Van Oest et Cie.
- **Publicatie:** "Disclosures of a German Staff Officer"
door **Auteur onbekend**
Uitgeverij: Published in 1918 London
door 'The Field & Queen (Horace Cox)' Ltd. Publisher.
- **Publicatie:** "Les Opérations de L'Armée Belge 1914 – 1918 – Brochure n°1"
door **Auteur onbekend**
Uitgeverij: Published in 1922 Bruxelles
door 'Imprimerie du Ministère de la Défense Nationale'.
- **Publicatie:** "1914 – 1918 Oorlog in België – Artikels verschenen in de Nieuwe Rotterdamse Courant (01.08.1914 / 30.11.1918) handelend over WO1 in België"
door **Jean Paul De Colet**
Uitgeverij: Published in 2010 Gent
door 'Geschiedkundige uitgeverij Gent'.2
- **Publicatie:** "La Guerre de 1914 – La Belgique neutre et loyale"
door **Emile Waxweiler**
Uitgeverij: Published in 1915 Paris
door 'Librairie Payot & Cie'.
- **Publicatie:** "Wat zoudt gij zonder 't werkvolk zijn?- Deel 1"
door **Auteurs onbekend**
Uitgeverij: Published in 1977 Leuven
door KRITAK -Uitgeverij en verspreidingscentrum Leuven.

- **Publicatie:** Tijdschrift 'De Plate' N. HOSTYN, *Monumenten, beelden en gedenkplaten te Oostende II: het ruiterstandbeeld van Leopold I op het Leopold I-plein*, in: *De Plate*, 1983, 12de jaargang, Januari - nr. 1. p. 21-25.
- **Publicatie:** Tijdschrift 'De Plate' G. BILLIET, *Stracké in Oostende*, in: *De Plate*, 1983, 15de jaargang, September - nr. 9 p. 21-25.
- **Tijdschrift: 'Le Scout' April 1919' (BSB);** Het Belgisch Historisch Centrum voor Scouting, met dank aan mevr. Sophie Wittemans.

Onder een internetadres:

- <https://www.oostende.be/producten/detail/370/gescande-oostendse-documenten-g-o-d>
- <https://nl.wikipedia.org/wiki/Belgi%C3%AB>
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Belgische_monarchie
- https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/pri/1418/WOI_A6folderNL_08092014.pdf
- [https://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdlijn_van_de_Lage_Landen_\(Belgi%C3%AB\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Tijdlijn_van_de_Lage_Landen_(Belgi%C3%AB))
- <http://www.debelgischerevolutie.be/economie.htm>
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_Belgi%C3%AB
- https://www.dbnl.org/tekst/hall014gesc02_01/hall014gesc02_01_0007.php
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Industri%C3%ABle_revolutie
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Duitse_opmars_door_Belgi%C3%AB_tijdens_de_Eerste_Wereldoorlog
- https://nl.wikipedia.org/wiki/D%C3%A9sir%C3%A9-Joseph_Mercier
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/54423>
- https://www.dekamer.be/kvvcr/pdf_sections/pri/1418/WOI_A6folderNL_08092014.pdf

drukdeleu
DRUKWERK
 familie- & handelsdrukwerk

www.drukdeleu.be

van offset naar digitaal en terug

OFFSET
 # DIGITAAL

drukkerij Deleu bv
 Populierenlaan 74
 8450 Bredene
 059 32 30 25
info@drukdeleu.be

CAFE Leopold

NIEUW - NOUVEAU - NEW

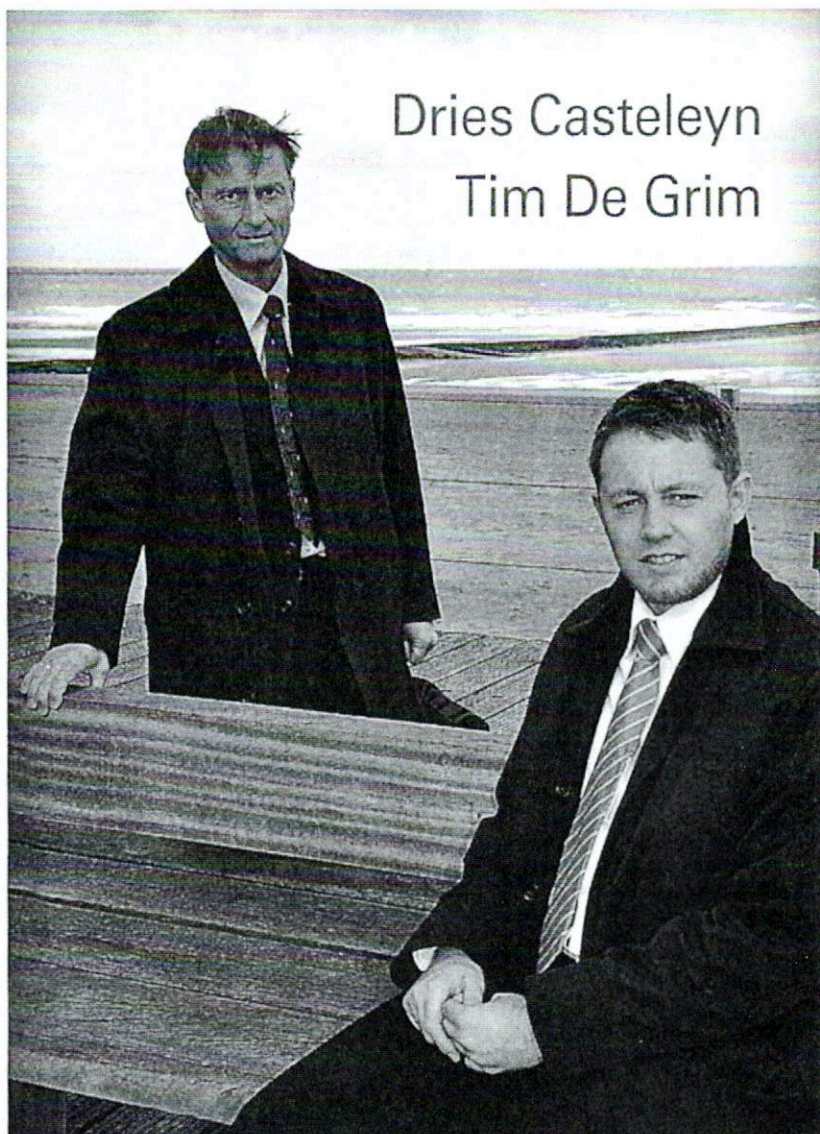
CAFÉ
OP DE ZEEDIJK

BAR
SUR LE FRONT DE MER

BAR
ON THE SEAFRONT

ALBERT 1 PROMENADE
8400 OOSTENDE
+32 (0)59 443 506

Dries Casteleyn
Tim De Grim

WINKEL

Torhoutsesteenweg 160 - 8400 OOSTENDE

FUNERARIUM

Torhoutsesteenweg 173 - 8400 OOSTENDE

T 059 44 80 84

www.uitvaart-oostende.be